

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Ekonomisko sistēmu vadības teoriju un metožu katedra

Latvijas un Vācijas ekonomiskās sadarbības tendences

Economic cooperation tendencies between Latvia and
Germany

BAKALaura DARBS

Autors: Vadības zinību bakalaura studiju programmas

studiju virziena *Vides uz uzņēmējdarbības vadība*

4. kursa students **Daniils Sudosa**

Studenta apliecības Nr. ds 07060

Darba vadītāja: Lekt. **Irina Bausova**

Rīga 2012

ANOTĀCIJA

Pasaules Ekonomikas mijiedarbību ietekmē dažādi faktori, bet, lai labāk to saprastu, jāanalizē brīva ES tirgu kustība – pakalpojumu, preču un kapitāla, kā arī investīciju un eksporta/importa mijiedarbība. Visi šie faktori ietekmē labvēlīgu ekonomikas attīstību.

Darba mērķis ir izpētīt Vācijas un Latvijas savstarpējo mijiedarbību makroekonomiskajā līmenī, lai noskaidrotu, kā var veicināt ekonomisko attiecību attīstību.

Autors secināja, ka ir jāanalizē vairāki Pasaules Ekonomikas mijiedarbību ietekmējošie faktori, lai prognoze būtu objektīva. Ļoti nozīmīgi ir arī galvenie investīciju ietekmējošie faktori. Bakalaura darbs sastāv no 63 lapām, 2 tabulām, 22 attēliem un 30 literatūras avotiem.

Atslēgas vārdi: Pasaules Ekonomikas mijiedarbība, ekonomika, attīstība, Vācija, Latvija.

ANNOTATION

World Economic interaction is influenced by different factors, and to better understand it, it is necessary to analyze free movement of services, goods and capital in EU market, as well as interactions of investment and export / import. All these factors influence positive economic development.

The aim of the thesis is to explore inter-relationships between German and Latvia on macroeconomic level, to see how to contribute to development of economic relations.

The author concluded that analysis of World Economic interaction factors help to make objective prognosis. Main factors influencing investment are also very important.

The work is 63 pages long, consists of 2 tables, 22 figures and 30 references.

Keywords: World Economic interaction, economics, development, German, Latvia,

SATURS

IZMANTOTO APZĪMĒJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. EIROPAS SAVIENĪBAS TIRGUS RAKSTUROJUMS	8
1.1. ES tirgu izveide	12
1.2. Investīciju veidi	22
1.3. Starptautisko tirdzniecību galvenie ietekmējošie faktori.....	29
1.4. Eiropas Savienības ekonomika pēc krīzes.....	32
2. VĀCIJAS MAKROEKONOMISKĀ ANALĪZE.....	35
3. LATVIJAS MAKROEKONOMISKAS SITUĀCIJAS ANALĪZE.....	38
4. LATVIJAS UN VĀCIJAS EKONOMISKO ATTIECĪBU VEICINOŠIE FAKTORI ...	44
SECINĀJUMI	60
PRIEKŠLIKUMI.....	61
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS	62

IZMANTOTO APZĪMĒJUMU SARAKSTS

AHK - Deutsche Auslandshandelskammern;

EK-Eiropas Komisija;

ES – Eiropas Savienība;

EEK - Eiropas Ekonomiskās Kopienā;

EET - Eiropas Ekonomiskā telpa;

EEZ – Eiropas Ekonomikas zona;

MVU – Mazo un vidējo uzņēmumi;

IEVADS

Eiropa Savienība ir kļuvusi par vislielāko ekonomiku pasaulē. Pat nošķirot Eiropas Savienības iekšējo tirdzniecību, tā ierindojamies pirmajā pozīcijā importa un eksporta ziņā. Vienotais tirgus ir mūsu priekšrocība mūsu konkurētspējai starptautiskajā mērogā. Ja nebūtu vienotais tirgus, tad šajos apstākļos — kad pasaules konkurences laukā ienāk arvien jauni dalībnieki, ES pozīcijas pasaules ekonomisko spēku līdzsvarā būtu mazāk ietekmīgas.

Pasaule notiek straujās ekonomiskās izmaiņas un kā rezultātā, tas ietekmē arī Latviju. Nesen atpakaļ bija ekonomiskā krīze, kura rezultāti lielākajā valstu skaita sākas recesija, un katrs valsts izeja no ekonomikas lejupslīde dažādos ātrumos. Valstsīm-līderiem, kā, piemēram, Vācijai, krīze ietekmēja samēram maz, bet citām valstīm notika daudz sliktāka situācija, un viņi pieder pie ES. Tas, savukārt, ietekmē Vācijas ekonomikas atveseļošanās ātrumu. Tātad, lai izglābtu problemātiskās valstis, bija jātērē rezerves līdzekļi, ar kuru palīdzību atmaksāja parādus. Kā ir zināms, katrai valstij ir noteiktas naudas uzkrājumi, un tagad viņi palika beigās, tas nozīme, ka ir lielā varbūtība, ka notiek vēl viena krīzes „vilnis”, kas, protams, ietekmē pasaules ekonomiku.

Vācija ir viens no galvenajiem partneriem Latvijai importā un eksportā, un tas nozīme, ka starp šiem valstīm notiek aktīva mijiedarbība. Ka arī tas nozīme, ka Latvijas ekonomika lielā mēra atkarīga no Vācijas ekonomikas.

Tātad galvenie iemesli šāda pētījuma ir izanalizēt, kāda veida notiek Pasaules ekonomikas izmaiņas, kādi varētu būt attīstības scenāriji, un kāda veida tas ietekme uz Latviju.

Kā arī tiks izskatīts, kā attīstījās Vācijas un Latvijas ekonomika pēdējos gados, un kādas ir ekonomiskajā mijiedarbības radītāju izmaiņas un kādi ir gaidāmi tendences, kā arī cik lielā mēra Latvijas ekonomikā atkarīga no Vācijas.

Tajā skaitā būs izskatītas investīciju plūsmas no Vācijas, kā arī tie faktori, kuri var ietekme uz investīciju piesaistīšanu.

Darba mērķis: pētīt Vācijas un Latvijas savstarpējo mijiedarbību makroekonomiskajā līmeni, lai noskaidrotu, ka var veicināt ekonomiskās attiecību attīstību.

Risināmie bakalaura darba uzdevumi:

- Izpētīt investīciju lomu tautsaimniecības attīstībā.
- Izzināt makroekonomisku situāciju.
- Analizēt Latvijas ekonomikas attīstības scenārijus, saistībā ar Pasaules ekonomikas attīstību.
- Izzināt faktorus, kas ietekme Latvijas un Vācijas ekonomiskas sadarbības attīstību.

- Veikt Vācijas un Latvijas attīstības paplašināšanas iespēju analīzi.

Pētniecības metožu un paņēmienu raksturojums: darba gaitā bija izmantota zinātniskā literatūra, ekonomiskie raksti. Izmantojot šos dokumentus un datus, notika analīze ar MS Excel datorprogrammu, kura rezultātā bija parādītie ekonomiskajā mijiedarbības starp Vāciju un Latviju.

Pētījuma perioda pamatojums: Ekonomiskas tendencēs starp Vāciju un Latviju tiek izmantoti dati no 2005. līdz 2012. gadam. Šāds periods bija izvēlēts, jo tajā iekļauta ekonomiskā krīze 2008. gadā, kas objektīvāk rāda rādītāju izmaiņas.

Faktoloģiskā materiāla avotu apraksts: darba izpētes gaitā bija izmantota zinātniskā literatūra, tajā skaitā – monogrāfijas un mācību līdzekļi latviešu, angļu, krievu un vācu valodās, kā arī statistiskie dati. Arī tiek izmantotas dažādi raksti, kuri satur pašus aktuālākos datus.

Darba struktūras apraksts: bakalaura darbs tiek sastāda no četras nodaļās.

Pirmā nodaļa pamatā ir Eiropas tirgus raksturojums, tā izveidošana, kā arī investīciju dažādība un to aprēķināšana, arī būs izskatīti starptautiskās tirdzniecības galvenie ietekmējošie faktori un šā nodaļa beidzas ar Eiropas Savienības ekonomikas izmaiņām pēc krīzes.

Otrā nodaļa notiek Vācijas ekonomikas analīze makroekonomiskajā līmenī, lai izsekotu, kā tā izmainījās pēdējos gados.

Trešā nodaļa ir veltīta lai apskatītu un izanalizētu, kāda ir Latvijas makroekonomiskā situācija.

Ceturtajā nodaļa parāda, ka notiek Vācijas un Latvijas kopēja mijiedarbība, cik tā ir efektīva, un kā var veicināt to paplašināšanu nākotni.

Pateicības: gribu teikt liels paldies bakalaura darba vadītājai Irinai Bausovai par atbalstu darba rakstīšanā.

1. EIROPAS SAVIENĪBAS TIRGUS RAKSTUROJUMS

Lai runātu par to, kāda veida notiek ekonomiskā mijiedarbība starp Vāciju un Latviju, vispirms, ir jānoskaidro, kāda veida notiek Eiropas Savienībā – preču, pakalpojumu un kapitālu kustība. Kādas priekšrocības un ierobežojumi eksistē.

Kā arī saprast, kādi varētu būt investīcijas veidi, eksporta un importa savstarpējā mijiedarbība un tie faktori, kuri ietekmē uz tiem. Un nodaļa beigās, būs aprakstīta Eiropas Savienības ekonomika pēc krīzes.

Kā uzskata «Eiropas Savienības ekonomikas pamati» grāmatas autore Margarita Dunska, ka ES ir spilgtākais starptautiskās integrācijas piemērs mūsdienu pasaules ekonomikā. Tieši vienotā tirgus pastāvēšana un attīstība rada pamatu šādam apgalvojumam. Vienotais tirgus ir viena no četrām ekonomiskās integrācijas pamatformām, kas noslēdz ekonomiskās integrācijas sistēmu. Integrācijas pēdējais posms ir pilnīga ekonomiskā savienība ar vienotu ekonomisko politiku, un tās izveide ir ES galamērķis.

Tādējādi vienota tirgus izveide ir viens no galvenajiem Eiropas integrācijas procesa balstiem un arī ES politiskās idejas – miera idejas – ekonomiskais nodrošinājums.

[4, 24.lpp.]

Termins *Vienotais tirgus* tiek definēts kā - iekšējais tirgus Eiropas Savienībā, kas ir telpa bez iekšējām robežām, kura aptver vairākas valstis un kurā visām valstīm ir vienādi tirdzniecības noteikumi.[24]

Šādai sistēmai ir nepieciešams izveidot muitas savienību ar vienotu ārējo tarifu, nodrošināt ražošanas faktoru, preču un pakalpojumu brīvu pārvietošanos, kā arī nodokļu un citu iekšējās politikas veidu ievērojamu saskaņošanu dalībvalstīs.

ES vienotais tirgus pilnībā atbilst šādai definīcijai un savā attīstībā ir realizējis visus minētos nosacījumus. ES ekonomiskās integrācijas pakāpi atkarībā no ieviešanas laika var sarindot šādā secībā:

- Muitas savienība,
- Kopējais tirgus ar brīvu visu veidu preču kustība;
- Vienota tirdzniecības politika attiecībā uz citām valstīm;
- Vienots ražošanas faktoru tirgus;
- Nacionālo finanšu sistēmu unifikācija;
- Eiropas Monetārās sistēmas izveidošana;
- Eiropas Monetārās savienības izveidošana;
- Vienots iekšējais tirgus. [4; 24.lpp.]

Labvēlīgi ir notikuši tie integrācijas procesi, kuri dot iespēju atsevišķām dalībvalstīm paātrināt ekonomiskās ķēdes, šo valstu uzņēmumiem notiek konkurētspējas paaugstināšana, ja salīdzināt ar ārējiem tirdzniecības blokiem.

ES veidošanas pirmsākumi saistās ar Romas līguma parakstīšanu 1957. gadā. Faktiski dalībvalstis pievienojās trim pamatīgumiem, tātad iestājās Eiropas Ogļu un tērauda kopienā (izveidota 1959. gadā), Eiropas Atomenerģijas kopienā un Eiropas Ekonomiskās Kopienā (EEK). Šo triju organizāciju kompetence tika stingri noteikta kā iedarbošanās uz savstarpējo ekonomisko apriti, kuras veicināšana būtībā arī bija integrācijas sākotnējais mērķis. ES izaugsme nākotnē ir saistīta ar līdzsvara saglabāšanu starp integrāciju ekonomikas jomā un atsevišķo tautu vai valstu citām nacionālajām interesēm.

Integrācijai un vienota tirgus veidošanā svarīgs bija līgums par EEK, kura galvenais mērķis bija nodrošināt ekonomisko brīvību – ražošanai, preču un pakalpojumu brīvības kustības, lai nodrošināt to starp EEK valstīm.[1, 9.lpp.]

Ļoti nozīmīgs bija arī tas, ka 1968. gada tiek veidots – vienotās muitas zonas, kuras nodrošina arī brīvu kustību ES valstīs, ka arī sāka eksistēt vienots ārējais tarifs, kurš attiecas uz trešo valstī.

Vienotā tirgus izveide nebija tik ātra, kā piemēram, muitas savienību veidošana, jo bija jāpārvar daudzi tirdzniecības barjeras, piemēram, ārpustarifa barjeras. Bija nepieciešams:

- Standartizēt tirdzniecības un muitas procedūras;
- Atcelt diskriminējošos nacionālos transporta tarifus;
- Aizliegt diskrimināciju valsts pasūtījumu jomā;
- Stingri reglamentēt monopoldarbību.[4, 24-25.lpp.]

1987. gadā. Luksemburgā noslēgtais Vienotas Eiropas akts noteica kārtību, pēc kura tiek veidots vienotais tirgus, kādā veidā atcelt vēl pastāvošās robežas. Tikai 1993. gadā bija pilnīgi pabeigta vienotā tirgus izveidošana, kura deva iespēju ES iedzīvotājiem šķērsot robežas bez obligātas muitas kontroles.

Vienotā tirgus attīstībā nozīmīgs ir īpašs dokuments - "Baltā grāmata", kas izdota 1985. gadā, apkopojot lorda Kokfilda (Cockfield) priekšlikumus. *Baltā grāmata* (*White Paper*) – Eiropas Komisijas publicēts dokuments, kas ietver priekšlikumus konkrētām darbībām kādā Eiropas Savienībai kopumā svarīgā jomā. Dažkārt Baltā grāmata tiek sagatavota, vadoties pēc EK Zaļās grāmatas publicēšanas notikušo konsultāciju rezultātiem.

Zaļā grāmata (Green Paper) – EK publicēts dokuments, kura mērķis ir uzsākt konsultācijas par kādu konkrētu, Eiropai svarīgu jautājumu (piemēram, par sociālo politiku, enerģētikas jautājumiem u.c.). Parasti Zaļajā grāmatā ir formulēti konkrēti jautājumi, uz kuriem tiek sagaidīti ES dalībvalstu, ieinteresēto pušu viedokļi. Šo konsultāciju rezultāts var būt nākamais solis – EK publicētā Baltā grāmata, kura ietvert konkrētus priekšlikumus darbībai noteiktā jomā.[23]

Direktīvas ietverti minimālie kritēriji, kas jāievēro, lai varētu pievienoties ES.

[4, 25.lpp.]

Četras brīvības, kā arī vienota pieeja iekšējā tirgus organizācijā un konkurences regulācijā uz kurām balstās ES vienotais tirgus.

Vienotā tirgus darbības pamatprincipi ir šādi:

- četras brīvības (brīva preču kustība, brīva pakalpojumu plūsma, brīva personu pārvietošanās un brīva kapitāla plūsma);
- vienota konkurences politika;
- vienota valsts pasūtījumu politika.[1, 10.lpp.]

Brīvību pamatā ir t.s. nediskriminēšanas princips attiecībā uz citas valsts resursiem, darbaspēku un gatavo produkciju. Nediskriminēšanas princips ir nostiprināts Amsterdamas līgumā. Tagad ES ir pilnvarota cīnīties ne tikai pret diskrimināciju dzimuma dēļ, bet arī ādas krāsas, tautības, reliģiskās pārliecības, invaliditātes, vecuma un seksuālās orientācijas dēļ.

ES apņemšanās nodrošināt visiem vienādas iespējas un novērst diskrimināciju ir iekļauta visās ES politikas jomās, arī reģionālās attīstības politikā.[23]

Vienotajā tirgū svarīga ir arī brīvība (īpaši brīvo profesiju pārstāvjiem) veikt uzņēmējdarbību jebkurā dalībvalstī, lai veicinātu gan darbaspēka brīvo kustību, gan pakalpojumu plūsmas attīstību. [4, 25.lpp.]

Lai nodrošināt brīvību, lielā mērā jālikvidē ierobežojumus uz dalībvalstu iekšējām robežām.

Kā tiek rakstīts grāmatā, EK nevajag aptvert visus ekonomiskos procesi katrā ES valstī. Galvenais mērķis izdarīt tā, lai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem būtu iespēja atrast sev partnerus citās dalībvalstīs. EK starpniecība paredzēta, lai atbalstīt tos, kuri sāk sadarboties ar citas valsts ekonomiskajām struktūrām. [1, 11.lpp.]

Vienotais tirgus ik dienas nodrošina priekšrocības uzņēmumiem un iedzīvotājiem to darbībās. Eiropas iekšējā tirdzniecība šobrīd atbilst attiecīgi 17 % un 28 % no visas pasaules preču un pakalpojumu tirdzniecības. Konkrēti piemēri vienotā tirgus sniegtajām priekšrocībām ir arī mobilo tālrunu zvanu cenu pazemināšana par 70 % vai aviobiļešu cenu pazemināšana par 40 %.

Pateicoties šai „**faktiskajai solidaritātei**”, kas saista visus Eiropas iedzīvotājus, kā arī tāpēc, ka mūsu lielais Eiropas tirgus laika gaitā ir spējis atjaunoties, padziļināties un bagātināties, šis tirgus šo gandrīz sešdesmit gadu laikā ir bijis Eiropas ieceres stūrakmens.

Tomēr pasaule vairs nav tāda, kāda tā bija 1985. gadā, kad Komisija ierosināja padziļināto atjaunošanu, kuras rezultātā 1993. gada 1. janvārī tika izveidots vienotais tirgus.

Pasaule ir mainījusies. Globalizācija ir paātrinājusi tirdzniecību un tehnoloģiju progresu un pavērusi ceļu jauniem tirgus dalībniekiem, kas ir gatavi ar mums konkurēt pat tajās jomās, kur līdz šim mēs esam izcēlušies ar savu priekšzīmi, proti, produktiem un pakalpojumiem ar augstu pievienoto vērtību. Tas Eiropai nosaka divus virzienus nepieciešamam darbam — vēl ar lielāku apņemšanos pilnveidot mūsu kompetenci augstas pievienotās vērtības nozarēs un veidot tādu politiku, kas atvieglo Eiropas uzņēmumu un jo īpaši MVU līdzdalību brīnišķīgajās iespējās, ko šie jaunie izaugsmes avoti piedāvā.

Kā tiek uzskata, Eiropas Komisijas ģenerālsēkretārs Jordi Ayet Puigarnau kungs, ka vienotā tirgus ietekme uz ekonomisko izaugsmi nākotnē visā ES tiek vērtēta pozitīvi, jo svarīgākie vienotā tirgus ieguvumi vienlaikus var tikt uzskatīti par ekonomiskās izaugsmes nosacījumiem.

Arī autors uzskata, ka būtiskākos vienotā tirgus ieguvumus varētu minēt konkurences palielināšanos ES ietvaros. Tas savukārt nosaka ražošanas efektivitātes paaugstināšanos un efektīvāku resursu izmantošanu, ražošanas izmaksu samazināšanos un zemākas preču gala patēriņa cenas, kas ir svarīgs ieguvums visiem ES patērētājiem.

Ja runāt par ražošanu, rūpniecības politika izvirza par nepieciešamību uzlabot tirgus struktūru un ieviest piemērotu regulējumu, lai veidotu un pilnveidotu Eiropas izcelsmes piedāvājumus. Eiropai ir jā saglabā stabilas pozīcijas pasaules konkurences apstākļos. Lai izdotos konsolidēt šīs rūpniecības nozares, kā arī visu Eiropas izcelsmes piedāvājumu kopumā, galvenie priekšnosacījumi visā posmā, kurā veidojas vērtība, ir tirgus izveide, atbalsts pētniecībai un inovācijām, digitalizācijas programmas izstrāde un tirdzniecība tiešsaistē, kā arī finansējuma līdzekļi.[9, 6.lpp.]

Vienotā tirgus izveidošana ir devusi arī jaunu izpratni par ES telpu, ļaujot to vērtēt kā vienotu Eiropas ekonomisko telpu.

Eiropas ekonomiskā telpa līgums ir līgums starp ES dalībvalstīm un Norvēģiju, Islandi un Lihtenšteinu, kas praktiski paredz šo trīs valstu iekļaušanu brīvajā tirgū, izņemot lauksaimniecības tirgu. Tirdzniecību ar lauksaimniecības produktiem regulē atsevišķie protokoli pie EET Līguma. EET Līguma mērķis ir veicināt ilgstošu un stabilu ekonomisko attiecību nostiprināšanu ar vienādiem konkurences un tirdzniecības nosacījumiem. Ar līgumu tiek izveidota vienotā Eiropas Ekonomiskā Telpa.

EET līgums attiecas uz šādām jomām:

- brīvā preču, pakalpojumu, kapitāla un personu kustība;
- konkurences un citi kopējie nosacījumi;
- horizontālā politika, kas ietver sociālo, patērētāju tiesību aizsardzības, vides, statistikas un uzņēmējdarbības likumdošanu.

Papildus EET līgums paredz sadarbību zinātnē un attīstībā, vides, izglītības un sociālajā jomās.[23]

1.1.ES tirgu izveide

Vienotā tirgus izveidošana nenozīmē apstāšanos, jo būtībā tas ir nepārtraukts attīstības process. Jau 1992. gadā Māstrihtas līgums jeb Līgums par ES noteica, ka tā ir Eiropas Kopienu turpinājums un papildinājums. Līgums paredzēja, ka ES turpinās ekonomisko pamatu nostiprināšanu, tātad balstīsies uz vienoto tirgu un tā attīstību ar galveno mērķi - turpināt uzlabot ekonomisko apriti dalībvalstīs.

Bija paredzēts, ka līdz 1999. gadam varētu notikt pilnīga vai daļēja naudas un finanšu sistēmu apvienošanās. Šos uzdevumus apstiprināja arī ES 1997. gada līgums - Amsterdamas līgums.

2000. gadā šie uzdevumi tika paveikti un likti pamati nākamajai ekonomiskās integrācijas pakāpei - ekonomiskās savienības izveidei.

Salīdzinot ar 2000. gadu, 2011. gadā Eiropas Komisijas publicētais Vienotā tirgus akts un tajā iekļauto pasākumu īstenošana, sekmēs ES vienotā tirgus dziļāku integrāciju un līdz ar to arī ekonomisko izaugsmi gan Eiropā, gan Latvijā.

Latvija kā ES dalībvalsts jau iepriekš paudusi viedokli, ka Vienotā tirgus akta pasākumu īstenošanā vadošam motīvam un mērķim jābūt ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanai Eiropā, kas gan radītu jaunas darba vietas, gan celtu kopējā tirgus konkurētspēju.

Eiropas Komisijas Vienotā tirgus aktā paredzēti divpadsmit pasākumi, kas līdz 2012.gada beigām jāpaveic vienotā tirgus jomā. Šie divpadsmit pasākumu kopumi izaugsmes, konkurētspējas un sociālā progressa jomā ir saistīti ar darba ņēmēju mobilitāti, MVU finansējumu, patērētāju aizsardzību, kā arī iekšējā tirgus digitalizāciju, nodokļu sistēmu un Eiropas tīkliem. To mērķis ir atvieglot ikdienu visiem vienotā tirgus dalībniekiem — uzņēmumiem, iedzīvotājiem, patērētājiem un darbiniekiem.

Ņemot vērā mazo un vidējo komersantu īpatsvaru Latvijas tautsaimniecības struktūrā, Latvija pauž gandarījumu, ka EK nozīmīgu uzmanību pievēršusi tieši MVU attīstības

sekmēšanai, kā pirmo rīcības virzienu minot finansējuma pieejamības veicināšanu MVU. Šis pasākums ir ārkārtīgi svarīgs vairāk nekā 20miljoniem Eiropas MVU, kuriem nereti finansējuma trūkuma dēļ ir grūtības, cenšoties veidot jaunas darba vietas, laist tirgū jaunus ražojumus vai pilnveidot infrastruktūru. ES plānots sagatavot vienotus riska kapitāla fondu statūtus, kas ļautu no vienā dalībvalstī izveidotiem fondiem ieguldīt līdzekļus jebkurā citā dalībvalstī, tādējādi nodrošinot finansējumu un nepieciešamās zināšanas inovatīviem MVU par pieņemamu cenu.

Eiropai ir nepieciešami tādi tiesību akti, kas nodrošina elektroniskās identifikācijas un autentifikācijas savstarpēju atzīšanu visā tās teritorijā, un šajā nolūkā ir nepieciešams pārskatīt e-paraksta direktīvu, lai elektroniskās darbības notiktu droši un bez šķēršļiem. [20]

ES vienotā tirgus ietekme uz Latvijas ekonomiku, lai nacionālo barjeru un ierobežojumu atcelšana radīs uzņēmējdarbības iespējas ikvienas ES valsts, bet ikvienas ES valsts pārstāvji varēs brīvi uzsākt uzņēmējdarbību Latvijā. Atšķirības tehnoloģiskās attīstības līmenī salīdzinājumā ar attīstītajām ES valstīm sākotnēji noteikti radīs problēmas Latvijas uzņēmumu darbībai ES kopējā tirgū. Relatīvi zemākās darbaspēka izmaksas varētu mazināt šo problēmu. Nākotnē tehnoloģiskās attīstības un darbaspēka cenu atšķirības izzudīs.

Integrācijas un konkurences ietekmē palielināsies Latvijas ražojumu kvalitāte, padziļināsies ekonomikas specializācija, optimizēsies nozaru struktūra, turklāt dominēs eksportspējīgās nozares. Tie ir pieņēmumi, kas balstās uz ES vienotā tirgus pastāvēšanas gandrīz piecus gadu desmitus ilgu pieredzi.[4, 27.lpp.]

Brīva preču kustība ir pirmā no četrām brīvībām, kuru īstenošana nodrošina ES vienotā tirgus pastāvēšanu.

Ekonomiskās integrācijas attīstība Eiropas Kopienā sākās ar muitas savienības veidošanu, kas tiešā veidā nozīmēja iekšējās tirdzniecības liberalizāciju dalībvalstu starpā un brīva preču tirgus veidošanu.

Lai labāk izanalizēt brīvo preču plūsmu, ir jāsaprot kāda veida tiek izprasta prece ES likumdošanā. [1, 12.lpp.]

ES brīva preču tirgus, kurš bija izveidots ir pilnīgi vienots un no starpvalstu ierobežojumiem brīvs tirgus ES, lai ES valstīm būtu īpašas priekšrocības salīdzinājumā ar citam valstīm, kuri nav iekļauti ES. Tas ir holistiskais mērķis, kurš nodrošina brīvas preču kustību vienotajā ES tirgū.

Brīvās preču kustības pamatprincipi ir šādi:

- ES dalībvalstu starpā tiek atcelti muitas tarifī un kvantitatīvie ierobežojumi preču tirdzniecībai;
- tirdzniecībā ar trešajām valstīm ES dalībvalstis piemēro vienotus muitas tarifus;
- vienotā tirgus ietvaros tiek nodrošināta tehnisko standartu, kvalitātes prasību un preču sertifikācijas harmonizācija;
- tiek veikta valsts monopolu uzraudzība un koriģēšana.

Brīva preču kustība nepieļauj, ka ES iekšējā tirgū valda pilnīgi nekontrolējams kapitālisms un visatļautība. ES ir visai plaša likumdošana, kas nodrošina, lai tirdzniecība notiktu organizēti un ierobežojumu atcelšana būtu racionāla un neapdraudētu iedzīvotājus un dalībvalstu ekonomiku. Šim nolūkam kalpo dažādi standarti un preču kvalitātes prasības, kas ir jāievēro ražošanas procesā.

Grāmatā “Eiropas Savienības ekonomikas pamati” prece tiek definēta, kā resurss, ražojums vai produkts, kas ir novērtējams naudā un var kļūt par tirdzniecības priekšmetu. [4, 28.lpp.]

Tomēr ES tirgus ietvaros dažkārt rodas neizpratne un domstarpības par to, kas ir prece un kas ir pakalpojums, jo, piemēram, preces reklāma tiek pieskaitīta pie preču kustības, turpretim rentgena aparāts - pie pakalpojumiem, jo tas ir instruments, konkrētā pakalpojuma neatņemama sastāvdaļa.[27]

ES brīvās tirdzniecības noteikumi attiecas uz precēm, kas ir dalībvalstu izcelsmes preces vai arī vienreiz importētas kādā no ES valstīm. Preces var ievest dalībvalstī, samaksājot visas kopīgi noteiktās ievēšanas nodevas vai pakļaujoties kāda ES un trešo valstu brīvās tirdzniecības līguma prasībām. [1, 12.lpp.]

Lai nodrošināt brīva preču kustība, jāizveido ES brīvās tirdzniecības noteikumi, kuri balstās uz daudziem likumdošanas aktiem un to ieviešanas principiem, kas nodrošina divus svarīgus procesus:

- 1) tirdzniecība notiek organizēti;
- 2) ierobežojumi atcelšana ir racionāla un neapdraud ES valstis un to iedzīvotājus (ierobežojumu izņēmuma noteikumi). [4, 28.lpp.]

Kopumā brīva preču tirgus nosacījumus veida dažādu faktoru atcelšana, kuri samazina brīvu kustību, vai arī nodrošina vienādu situāciju gan preču tirdzniecības, gan ražošanas procesā. Visnozīmīgākās barjeras – iekšējo muitas barjeras, kuru jāatceļ un muitas savienības darbība.

Iekšējo tarifu atcelšana veicināja strauju attiecīgo valstu ekonomikas izaugsmi.

Daudzkārt pieauga tirdzniecība starp Kopienas valstīm, un patērētāji varēja baudīt zemākas cenas un plašāku preču klāstu.

Problēmas rodas septiņdesmitajos gados kļuva skaidrs, ka vēl joprojām pastāv daudzas dažādas barjeras, piemēram, atšķirīgie standarti starp dalībvalstīm. Tā rezultātā brīva preču kustība nebija iespējama. Eiropas Komisijai un padomei bija tiesības atcelt, tomēr tas bija iespējams tikai tādā gadījumā, ja padome darbojas vienbalsīgi. Tā kā ES bija iestājušās vairākas jaunas valstis un dalībvalstis centās aizsargāt savas likumīgās rūpnieciskās intereses, barjeru nojaukšana izrādījās praktiski neiespējama.[8]

Ja izskatīt starptautisko tirdzniecību, tad muitas barjeras var kavēt brīvās preču kustības un tāpēc to atcelšana ir viens no pamata pasākumiem.

Brīvās tirdzniecības zonās arī darbojas līdzīgs princips, tikai katra dalībvalsts saglabā savus ārējos muitas tarifus. Savukārt ES muitas savienības ietvaros ir vienots ārējais tarifs. Ierobežojumu politika tiek atbalstīta, īstenojot kopēju ārējas tirdzniecības politiku attiecībā uz citām pasaules valstīm.

Iekšējā tirgū ir notikusi arī dažādu citu tarifu atcelšana, piemēram, importa statistiskās uzskaites nodokļa un administratīvo maksājumu atcelšana. Pie tirdzniecības noteikumiem pieder vienādu nodokļu likmju izmantošana līdzīga rakstura importētajām un vietējām precēm, īpašu preču izplatīšanas (reklāmas, mazumtirdzniecības) noteikumu nepieļaušana.

Būtiska ir valsts monopola un valsts pasūtījumu regulēšana, lai visi ražotāji visās dalībvalstīs atrastos līdzīgos apstākļos un netiktu pieļauti konkurences izkropļojumi.

Brīvas preču kustības un **brīvas tirdzniecības** priekšrocības ekonomikā bieži analizē, izskatot tirdzniecības ierobežojumu negatīvo ietekmi gan uz katru valsti, gan uz pasaules ekonomiku.

Importa tarifi samazina nācijās labklājības līmeni. Patērētāji zaudē vairāk (vispirms jau augstu cenu dēļ) nekā iegūst ražotāji un valsts saņem papildu ieņēmumus budžetā. Kopumā samazinās ražošanas efektivitāte, jo ar muitas tarifiem parasti tiek atbalstīti ārējā tirgus mazāk konkurētspējīgi ražotāji un kavēta optimālas specializācijas izveide.

Brīvas tirdzniecības apstākļos ES katrai valstij ir lielākas iespējas attīstīt specializāciju noteiktā nozarē, tā nodrošinot lielākus ražošanas apjomus un sekmīgāku attīstību. Aug Eiropas konkurences spiediens uz ražotājiem, un tas veicina ražošanas efektivitāti. Kopīgā ārējās tirdzniecības cenu politika rada lielākas ietekmes iespējas pasaules tirgū.[4, 29.lpp.]

Neraugoties uz brīvās tirdzniecības ieguvumiem, ES tirdzniecības noteikumos ir

ievērotas situācijas, kad ierobežojumi tomēr tiek saglabāti (t.s. ierobežojumu izņēmumi vai izņēmuma situācijas). ES valstīm ir iespējas ierobežot brīvu preču kustību, ja to prasa ārkārtējā valstī vai patērētāju intereses.

Kvantitatīvi ierobežojumi ir pieļaujami, ja brīva preču kustība apdraud:

- Sabiedrisko morāli, kārtību un drošību;
- Cilvēku un dzīvnieku veselību un dzīvību;
- Augu valsti;
- Mākslas, vēsturiskās un arheoloģiskās vērtības,;
- Industriālo un komerciālo īpašumu;

Lai situāciju pieskaitītu pie uzņēmumiem, ir nepieciešami vairāki priekšnoteikumi (piem., nav iespējas rast citu risinājumu), turklāt ierobežojumi nedrīkst būt diskriminējoši. Medikamenti, veterināriem produktiem, atkritumiem, kultūras vērtībām ir speciāli aprites ierobežojuma izņēmuma noteikumi. [1,16.lpp.]

Brīva pakalpojuma plūsma. Starptautiskā tirdzniecība ar pakalpojumiem pastāvīgi pieaug. Arī EEZ līgums paredz šādu tirdzniecību, pamatojoties uz vienlīdzīgas attieksmes principu, neatkarīgi no pakalpojuma nacionālās izcelsmes. Pakalpojumu sektors ir ļoti plašs. EK likumdošana paredz, ka visas aktivitātes, kas nevar tikt pieskaitītas pie pārējām trīs brīvībām, ir uzskatāmas par pakalpojumiem. Te neietilpst lielākā daļa valsts pakalpojumu (pakalpojumu, kurus sniedz bez maksas). EEZ līgumā ietilpst īpaši noteikumi par transporta sektoru, finanšu pakalpojumiem (bankas, apdrošināšana un vērtspapīru tirdzniecība), telekomunikācijas un audiovizuālie pakalpojumi (televīzija), taču arī tie galvenokārt attiecas uz diskriminācijas novēršanu. Savā valstī pilnvarota finanšu institūcija var piedāvāt savus pakalpojumus citās EEZ valstīs. Tas var notikt, piedāvājot pakalpojumus vai nu savā valstī, vai arī nodibinot meitas uzņēmumu vai filiāli kādā citā EEZ valstī. □ Katrs patērētājs pats var izvēlēties, vai izmantot pašmāju bankas vai apdrošināšanas kompānijas pakalpojumus, vai arī tos pirkt citās EEZ valstīs. [26]

Gan preces, gan pakalpojumi ir ražošanas procesa rezultāts. Valsts ekonomikā makro līmenī darbojas vienots preču un pakalpojumu tirgus, bet pakalpojumu ražošanā vai sniegšanā ir zināmas atšķirības. [1, 18.lpp.]

Ekonomiskā nozīmē pakalpojumi ir jebkuras funkcijas vai operācijas, pēc kurām ir pieprasījums un kurām ir cena, kas veidojas atbilstošajā tirgū.

Grāmatā “Eiropas Savienības ekonomikas pamati” pakalpojumi tiek definēti kā nemateriālie labumi, kurus raksturo viena no pazīmēm - patēriņš ražošanas vietā. Tas

izslēdz to, ka pakalpojumus varētu nopirkt un pēc tam pārpārdot; tos nevar nodot trešajai personai.

Starptautiskajā tirdzniecībā preces un pakalpojumus sadala, jo pakalpojumiem kā ekonomiskajai kategorijai ir šī būtiskā atšķirība - patēriņa un ražošanas vieta sakrīt.

Tāpēc pakalpojumu apmaiņai starp valstīm ir sava specifika. Vispirms jau tā ir valsts robežu ievērošana. Pakalpojumam noteiktā veidā jāšķērso robeža, un atšķirībā no precēm šeit pastāv vairāk varianti, kā to var izdarīt.

Robežu var šķērsot pakalpojuma piedāvātājs vai pakalpojuma pircējs - klients, vai arī pats produkts, izmantojot komunikāciju iespējas, piemēram, konsultatīvie pakalpojumi var tikt izdarīti pa telefonu vai e-pastu. [4, 30.-31.lpp.]

Eiropas Savienības politika finanšu pakalpojumu sektorā ir vērsta uz tāda integrēta un vienota Eiropas tirgus izveidošanu, kurā finanšu pakalpojumu sniegšanu nekavētu dalībvalstu robežas un būtu nodrošināta brīva pakalpojumu un kapitāla aprīte. Turklāt politika ir vērsta uz divu līmeņu finanšu pakalpojumiem: „vairumtirdzniecības” (korporācijas un kapitāls) un „mazumtirdzniecības” (patērētāji) pakalpojumiem un īpaši atbalsta tādus pakalpojumus kā maksājumu sistēmu integrācija.

Mazumtirdzniecības līmenī patērētāji iegādājas apdrošināšanas polises, hipotēkas, pensiju un ietaupījumu plānus. Piemēram, personām, kuras vēlas ņemt hipotekāro kredītu mājas iegādei, bieži vien nākas aprobežoties ar konkrētajā dalībvalstī funkcionējošo iestāžu piedāvājumiem (lai gan šīs iestādes nereti ir citu valstu banku filiāles). Lai gan teorētiski ir iespējams saņemt hipotekāro kredītu arī no citā valstī esoša aizdevēja, vairums kredīta sniedzēju nelabprāt uzņemas darījumus, kuros nebūs tik viegli atgūt kredītā izsniegtos līdzekļus, resp., māju. Ja bankai nav iespējas strādāt tikai vienā jurisdikcijā, tad tās izmaksas – kas, protams, gulsies uz bankas klientiem – būs augstākas un tādējādi, iespējams, līdzsvarosies ar ienākumiem, kas var tikt gūti no darbības citā jurisdikcijā. Tas pats attiecas uz apdrošināšanu (piemēram, automašīnas, mājokļa, dzīvības apdrošināšanu) un pensijām. Ārvalsts iestāžu sniegto finanšu pakalpojumu izmaksu un ar tiem saistīto problēmu dēļ vairums pilsoņu atturas no šo pakalpojumu izmantošanas. Faktiski tos var izmantot tikai bagātākie ES pilsoņi.

Vēl viens liels šķērslis, kas ierobežo finanšu pakalpojumu pieejamību, ir to aplikšana ar nodokļiem, jo dažu valstu valdības piedāvā daudz labvēlīgākas nodokļu likmes vai atlaides konkrēta veida investīcijām. Vienas dalībvalsts pilsoņi, kuri vēlas izdarīt ieguldījumus citā valstī, var nesaņemt viņiem pienākošos nodokļu atvieglojumus. Turklāt šī situācija rada nopietnas problēmas tām personām, kuras vēlas pārcelties no vienas dalībvalsts uz citu dalībvalsti, jo tad tām nāksies vai nu maksāt lielākus nodokļus, vai zaudēt naudu, ātrāk

izsmelot savus ietaupījumus.

Vairumtirdzniecības līmenī ir sasniegts lielāks progress. Piemēram, Eiropas akciju tirgi jau ir zināmā mērā konsolidēti. Ir veikti vairāki neoficiāli, bet nozīmīgi pasākumi, lai harmonizētu grāmatvedības standartus, prasības attiecībā uz iestāžu sākumkapitālu un finanšu palielināšanas procedūras, piemēram, izmantojot pirmās izsoles uzņēmumos. Vispār vēl ir atlikuši tikai daži šķēršļi, kas ierobežo finanšu iestāžu iespējas izdarīt ieguldījumus visā Eiropas Savienības teritorijā, un pēc eiro ieviešanas šīs iespējas ir vēl vairāk paplašinājušās.[18]

Brīvas pakalpojumu kustības nozīme vienotajā tirgū ir tikpat liela kā brīvai preču kustībai.

Tā paver plašas iespējas patērētājiem un uzņēmējiem izvēlēties no piedāvāto pakalpojumu klāsta to veidu, kurš ir lētāks (efektīvāks) un vispilnīgāk apmierina attiecīgās vajadzības.

Lai nodrošinātu brīvas pakalpojumu kustības, tam pamatā ir ES valstu savstarpēja nacionālo noteikumu atzīšana un likumdošanas saskaņošana pakalpojumu jomā.

Galvenā prasība brīvai pakalpojumu kustībai ir šāda: nosacījumiem, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanu, visās ES valstīs ir jābūt vienādiem. Neviena no ES valstīm nedrīkst ierobežot pakalpojumu piegādi.

Vienīgi nepieciešamība aizsargāt sabiedrības un patērētāju intereses pieļauj iespēju ierobežot kāda pakalpojumu veida brīvu kustību.

Pakalpojumu nozarei ir raksturīga vēl viena atšķirība no preču ražošanas. Daudzus pakalpojumus veic tā saucamie brīvo profesiju pārstāvji - ārsti, juristi u.c.

Brīvo profesiju pārstāvji ir speciālisti, kas nodarbojoties savā profesijā, saņem samaksu no klienta tieši bez darba devēja starpniecības.

Brīvas pakalpojumu plūsmas nodrošinājums šajā gadījumā ir cieši saistīts ar brīvu personu kustību un brīvību veikt uzņēmējdarbību. Brīvība veikt uzņēmējdarbību ietver sevī brīvo profesiju pārstāvju tiesības nodarboties savā profesijā, dibināt uzņēmumus un uzņemties saistības citu valstu uzņēmumos.

EEK 1961. gadā bija izstrādāta uzņēmējdarbības un pakalpojumu brīvības šķēršļu likvidēšanas programma, bet pilnīga uzņēmējdarbības brīvība tika ieviesta ar Eiropas Tiesas lēmumu 1974. gadā. Lēmums noteica, ka ikviens ES kādas valsts pavalstnieks var dibināt uzņēmumu vai sniegt pakalpojumus kādā citā ES valstī saskaņā ar tādiem pašiem likumdošanas principiem kā attiecīgās valsts iedzīvotāji.

Atsevišķi jāizdala finanšu pakalpojumu sfēra. Banku, apdrošināšanas sabiedrību un

biržu pakalpojumi ir sevišķi būtiski, jo tie ietekmē visus ekonomiskās sektorus. Šo pakalpojumu sniegšana vienlaikus var nodrošināt vēl vienu ES vienotā tirgus brīvību – brīvu kapitāla kustību.

Veidojot finanšu pakalpojumu brīvu kustību starp dalībvalstīm, jāievēro vairākas šādu pakalpojumu īpatnības, piem., tas, ka klientam pašam ir grūti kontrolēt finanšu pakalpojumu sniegšanu un tāpēc šo kontroli nodrošina valdības institūcijas, veicot finanšu sektora stingru uzraudzību. ES darbojas vienots uzraudzības standarts, kā arī finanšu institūciju maksātspējas standarts. Pārējiem kritērijiem, kuri nosaka finanšu pakalpojumu sniegšanu, jābūt savstarpēji atzītiem ES valstīs.

Brīvas pakalpojumu plūsmas priekšrocības ir līdzīgas preču brīvās kustības pozitīvajai ietekmei uz ražošanu un uz ekonomiku.

Turklāt tiek īstenots ES vienotā tirgus galvenais mērķis - aktivizēt ekonomisko apriti, palielināt konkurenci un ekonomisko efektivitāti.

Būtiskākās priekšrocības pakalpojumu jomā ir iespējas attīstīt specializāciju ES ietvaros, paaugstinot efektivitāti un samazinot izmaksas, un iespējas pakalpojumu sniedzējiem papildināt savu pakalpojumu klāstu un tā palielināt peļņu. Savukārt finanšu pakalpojumu jomā iespēja ieguldīt vairākās valstīs ļauj samazināt tirgus risku.

Neskatoties uz brīvas pakalpojumu plūsmas priekšrocībām un principiālo pieeju nekavēt pakalpojumu kustību starp ES valstīm, tomēr pastāv brīvas pakalpojumu plūsmas ierobežojumi, kuri bieži tiek pamatoti ar patērētāju interešu aizsardzību (tas gan ir pieļauts ES likumdošanā).

Faktiski notiek pakalpojumu tirgus regulēšana katrā atsevišķajā ES valstī gan ar netiešiem līdzekļiem, gan ar iebraukšanas vai uzņēmējdarbības ierobežojumiem noteiktu profesiju pārstāvjiem.

Kamēr pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumi nav atcelti, katrai dalībvalstij ir jāpiemēro šie ierobežojumi bez atšķirības, pamatojoties uz visu to personu, kuras sniedz “pakalpojumus”, tautību vai dzīves vietu. Persona, kura sniedz “pakalpojumu”, var šajos nolūkos īslaicīgi veikt savu nodarbošanos tajā valstī, kurā pakalpojums tiek piedāvāts, saskaņā ar tiem pašiem nosacījumiem, kādus šī valsts uzliek saviem pilsoņiem. [24]

Pakalpojumu tirgus regulēšana ar netiešiem līdzekļiem var būt ļoti dažāda un atšķirties dažādās valstīs. Visbiežāk tiek izmantoti tādi līdzekļi kā noteiktas tirgus daļas rezervēšana vietējiem ražotājiem, valsts subsīdijas, valsts pasūtījumi, valūtas kontrole naudas pārvedumiem uz ārvalstīm par pakalpojumu sniegšanu, specifiskie kvalifikācijas nosacījumi, aparatūras tehniskie standarti, muitas pārbaudes precēm, kuras paredzēts izmantot pakalpojumu sniegšanai.

Iebraukšanas vai uzņēmējdarbības ierobežojumi var izpausties kā dibināšanas aizliegumi ārvalstu firmām vai aizliegumi tām pārņemt vietējo uzņēmumu filiāles, liegums ārvalstu uzņēmumiem darboties atsevišķās nozarēs, diskriminējošas pakalpojuma izpildes prasības, nodokļu maksājumu atšķirības, peļņas pārvedumu ierobežojumi.

Brīva kapitāla kustība ES. ES vienotā tirgus pamatā ir vēl viena ražošanas faktora kustības brīvība – brīva kapitāla kustība. Tā, tāpat kā neierobežota maksājumu plūsma, ir nepieciešama, lai nodrošinātu pārējo ES vienotā tirgus brīvību darbību. [1,23.lpp.]

EEZ līgums nodrošina kopīgu likumdošanu par kapitāla kustību visās EEZ valstīs, lai nodrošinātu brīvu pārrobežu kapitāla un maksājumu plūsmu. Tas nozīmē, ka nacionālie likumi neaizkavē pārrobežu pārskaitījumus, un ka atsevišķas lietas neizskata vadoties pēc nacionālās piederības vai dzīvesvietas EEZ teritorijā. Tādējādi akciju un citu vērtspapīru pirkšana un pārdošana, naudas pārvedumi, banku aizņēmumi, iemaksas u.tml. var brīvi notikt pāri robežām. Brīva kapitāla plūsma ir svarīgs priekšnoteikums preču un pakalpojumu tirdzniecībai, kā arī nodrošina plašākas kapitāla piesaistes uzņēmējdarbībā. Arī investīcijas uzņēmumos un nekustamajā īpašumā pāri EEZ valstu robežām galvenokārt ir brīvas.[16]

Vērtējot kapitāla kustību, jāatceras, ka ekonomikā termins "kapitāls" tiek lietots vairākās nozīmēs. Pirmkārt, ar kapitālu saprot ražošanas faktoru, kuru rada pati ekonomiskā sistēma. Klasiskajā izpratnē kapitāls ir ražošanas līdzekļi, kurus izmanto darbinieki ražošanas procesā. Otrkārt, kapitāls nozīmē finanšu aktīvus.

Arī vārdu "kapitāls" definē kā līdzekli (nauda, tehnoloģija, cilvēkresursi), kas tiek ieguldīti kādā pasākumā, parasti tādēļ, lai nestu peļņu.[1,23.lpp.]

Ekonomiskajā teorijā un arī praksē šāda situācija rada daudz domstarpību, jo bieži ar kapitālu saprot gan ražošanas līdzekļus, gan tajos ieguldīto naudu.

Starptautiskajā ekonomikā kapitāla plūsmas starp valstīm tiek saistītas tikai ar finanšu plūsmām, ar finanšu prasību pārvietošanos starp kreditoriem un debitoriem dažādās valstīs vai finanšu plūsmām starp īpašniekiem un viņu uzņēmumiem ārzemēs un tāpēc paralēli ar kapitālu tiek aplūkoti arī maksājumi.

Ražošanas līdzekļi arī pārvietojas starp valstīm, bet šajā gadījumā tie tiek vērtēti kā ārējās tirdzniecības plūsmas.

ES ietvaros par maksājumu saprot to, kad vienai personai piederošas noteiktas naudas summas atdošana otrai personai apmaiņā pret kādu pirmajai personai nepieciešamu preci vai pakalpojumu.

Tātad, runājot par brīvu kapitāla kustību, tiek vērtētas arī iespējas brīvi veikt jebkurus maksājumus.

Lai nodrošinātu brīvu kapitālu kustību, attiecībā uz kapitāla kustību EEK ir pieņēmusi direktīvu, kas paredz pilnīgu visu iespējamo kapitāla veidu kustības liberalizāciju. Direktīva paredz arī Eiropas finansu telpas izveidošanu, un tā pilnībā ir ieviesta visās ES valstīs.

Eiropas finansu telpa saistās gan ar kapitāla tirgus integrāciju, gan ar finansu sistēmas integrāciju. Eiropas Monetārās savienības darbība un vienotas valūtas ieviešana papildina kopējo finansu telpu un liecina par vienota ES finansu tirgus veidošanu.

Kapitāla tirgus integrācija saistās ar visu ārvalstu valūtas maiņas šķēršļu, diskriminējošu nodokļu un citu ierobežojumu likvidēšanu.

Lai kontrolētu kapitāla izmantošanas koordināciju, piemēram, ir jāaskaņo maksājumu veikšanas noteikumi, kredītu izsniegšanas un cita veida noteikumi. Svarīga ir arī vienošanās par monetāro instrumentu izmantošanu.

Finansu sistēmas integrācija vairāk attiecas uz finansu pakalpojumu veikšanas organizāciju un pārraudzību. Tas saskan arī ar pakalpojumu kustības brīvību vienotajā Eiropas tirgū. Jābūt absolūtai brīvībai uzsākt uzņēmējdarbību un nodarboties ar finansu pakalpojumiem.

ES valstīm jāaskaņo svarīgākie administratīvie finansu institūciju pārraudzīšanas standarti, nepieciešama arī vispusīga katras valsts pārraudzības iestāžu un standartu kompetences atzīšana.

Kapitāla kustība nodrošina ES pārējo ekonomisko brīvību īstenošanu, bet tās nozīme vienotajā tirgū ir saistīta ar vienotā finansu (kapitāla) tirgus priekšrocībām.

Uzņēmēji spēj atrast kapitālu sava uzņēmuma vajadzībām, un ieguldītājiem ir iespēja piedāvāt sava rīcībā esošos naudas līdzekļus tajā valstī, kurā viņiem tas ir visizdevīgāk.

Brīvas kapitāla kustības priekšrocības saistās ar pozitīvu ietekmi gan uz finansu plūsmām, gan uz ražošanas procesu.

Brīvā kapitāla kustība paredz iespēju brīvi veikt darījumus ar vērtspapīriem, ārvalstu investoriem tā sniedz iespēju izvest savus ieguldījumus un arī peļņu no jebkuras ES dalībvalsts pēc attiecīgo nodokļu samaksas. Kaut arī brīvā kapitāla kustībā nav ierobežojumu ēku un zemes pirkšanai un pārdošanai. [17]

Veidojas iespējas samazināt finansu tirgus risku, palielinās kapitāla piedāvājums. Brīva kapitāla kustība dod iespēju tiem, kam ir vajadzīgs kapitāls, saņemt to atbilstoši nepieciešamajam daudzumam un formai. [1,24.lpp]

Notiek ražošanas apstākļu izlīdzināšanās dažādās valstīs, tā radot veselīgu konkurenci: kapitāls ir viens no ražošanas resursiem, un tā cena ietekmē ražošanas

izmaksas.

Brīvas kapitāla kustības problēmas galvenokārt izpaužas ka atsevišķu valstu bažas par savu nacionālo kapitāla tirgu. Kapitāla aizplūšana no nacionālās ekonomikas var negatīvi ietekmēt ne tikai finansu lietas, bet visu ekonomiku.

Var būt izjaukts iekšējais līdzsvars finansu tirgū: liela kapitāla aizplūšana no valsts paaugstina kredītu un noguldījumu procentu likmes. Kapitāla aizplūšana rada ārvalstu valūtas rezervju zaudējumus un var pasliktināt valsts maksājumu bilanci.

Tāpat kā citām brīvībām, arī kapitāla kustībai ir vairāki ierobežojumi, kuri tieši vai netieši tomēr aizsargā katras atsevišķas valsts intereses.

Pie tiešiem ierobežojumiem var pieskaitīt noguldījumu vai procentu maksājumu nodokļus, tiesību rezervēšanu iepirkt akcijas vai uzņēmuma daļas valsts pilsoņiem, ierobežojumu noteikšanu ārzemnieku noguldījumiem vietējās bankās. Kā kapitāla kustības ierobežojumus var izmantot arī valūtas ierobežojumus, nodokli par ārvalstu investīcijām, noteikumus par peļņas izmantošanu attiecīgajā valstī u.c.

Protams, šie ierobežojumi nevar mainīt kopējo brīvas kapitāla kustības principu, kuru ES veiksmīgi īsteno.

1.2. Investīciju veidi

Par investīcijām uzskata personiskās ieinteresētības motivētu kapitāla ieguldīšanu uzņēmumos, nekustamajā īpašumā, akcijās, obligācijās, izglītībā, pensiju fondos u.c. Investīcijas vai ieguldījumi ekonomiskajā literatūrā tiek definēti dažādi, tomēr investīciju definīcijai jāatspoguļo šādi momenti:

- naudas līdzekļu ieguldīšana vai aizdošana uz zināmu laiku;
- nākotnes naudas plūsmas veidošanas motivācija;
- naudas plūsmai ir jākompensē investēto līdzekļu summa, inflācijas procents un nenoteiktība vai rentabilitātes risks;
- Investoram par līdzekļu aizdošanu ir jāsaņem zināms ienākums.

Apkopojot to var secināt, ka investīcijas ir naudas līdzekļu ieguldīšana uz zināmu laiku, lai izveidotu tādu nākotnes naudas plūsmu, kura varētu investoram kompensēt aizdoto līdzekļu summu, sagaidāmo inflācijas un nenoteiktību, kā arī dot zināmu peļņu. Tas attiecas uz visu veidu investīcijām:

- Uzņēmuma investīcijām ražošanas iekārtās;

- Uzņēmuma investīcijām apgrozāmajos līdzekļos;
- Valdības investīcijām dažādiem pasākumiem;
- Investīcijām vērtspapīros;
- Investīcijām nekustamajā īpašumā;
- Depozītu ieguldījumiem.

Praktiskajā dzīvē izšķir šādus investīciju veidus:

- Patērētāju investīcijas;
- Ražošanas investīcijas;
- Finanšu investīcijas

Patērētāja investīcijas. Pats šī investīciju veida jēdziens radās patērētāju vidū. Patērētāja investīcijas nozīmē preces iegādi - automašīnas, mājas, televizora, u.c. No finanšu viedokļa šajā gadījumā nav ienākumu un nav kapitāla palielināšanās. Līdzekļu ieguldīšana ilgtermiņa lietošanas precē vai nekustamajā īpašumā pēc savas būtības faktiski ir naudas ietaupījums. Dotā naudas ietaupījuma veida priekšrocības ir šādas:

- Ieguldītā nauda nav pakļauta inflācijas svārstībām;
- Ieguldītie līdzekļi var dot ienākumu, izmantojot tos komerciāli (iznomājot īpašumu vai operācijas ķīlas veidā).

Ražošanas investīcijas. Šis investīciju veids nozīmē ieguldīšanu uzņēmuma aktīvos ar nolūku nākotnē gūt ienākumu. Investīcijas **biznesā var** iedalīt:

- Reālās vai materiālās investīcijās;
- Nemateriālās investīcijas.

Reālas investīcijas ir ieguldījumi konkrētos materiālos objektos, piemēram, zemes gabalu iegāde, ražošanas līdzekļu un ražošanas krājumu izveidošana. Investīcijas reālos aktīvos var klasificēt:

- Obligātās (nepieciešamās) investīcijas;
- Investīcijas, kas vērstas uz darbojošos iekārtu nomaiņu;
- Investīcijas esošās ražošanas paplašināšanai;
- Investīcijas jaunā biznesa sfērās.

Pie obligātajām investīcijām parasti attiecinā investīciju projektus, kas realizējami, lai izpildītu valsts institūciju prasības (apkārtējās vides aizsardzība, likumdošanas ievērošana) vai kompānijas stratēģiskā politika.

Investīcijas biznesa paplašināšanai prasa papildu konjunktūras izpētīšanu, pieprasījuma prognozēšanu, tehnoloģisko MV jautājumu un konkurenta stratēģijas ievērošanu.

Lai veidotu investīcijas jaunā biznesa sfērā, naudas plūsmas aprēķini ir mazāk svarīgi. Liela nozīme ir aprakstam un analīzei par projekta realizāciju un par stratēģiskām konkurenta priekšrocībām.

Nemateriālās investīcijas ir līdzekļu apgrozījums finanšu tirgos ar reklāmas palīdzību un arī darbinieku kvalifikācijas celšanai. Šādiem mērķiem izmantotos līdzekļus sauc par humāno kapitālu. Nemateriālo investīciju īpatnība ir tā, ka viegli ir aprēķināt šo investīciju ieguldījumu izmaksas, bet samēra grūti un atsevišķos gadījumos pat neiespējami ir aprēķināt šādu investīciju atdevi.

Finanšu investīcijas ir īpašnieka finanšu resursu ieguldījums vērtspapīros, daļu kapitālā un pajās. Finanšu investīcijas parādās arī kā kredīta izsniegšana uz īpašnieka personīgo līdzekļu rēķina (aktīvais kredīts). Finanšu investēšanas process nozīme tiesību nodošanu, kur investors nodod un tā vietā iegūst tiesības uz ienākumu nākotnē. Finanšu investīcijas ir ievērojamas ar to, ka sabiedrība ietaupa daļu no sabiedriskā produkta, kas netiek izmantota tagadējām vajadzībām un novirza uz jauna kapitāla izveidošanu, t.i. uz ražošanas iespēju papildināšanu un galu galā uz sabiedrības labklājības paaugstināšanu.

Veicot finanšu investīcijas ir svarīgi nejaukt finanšu investēšanas un finanšu spekulācijas jēdzienus. Pastāv trīs galvenie finanšu investīciju atšķirību kritēriji no spekulācijas. Riska pakāpe vērtspapīriem ir rūpīgi sabalansēta ar gaidāmo ienākumu. Kaut gan ļoti augsts potenciāls ienākums no vērtspapīriem nevar tikt uzskatīts par augsta riska pamatu. Vērtspapīriem eksistē pieļaujamā riska limits.

Investori savus ienākumus iedala kārtējos ienākumos dividenžu veidā, vai arī kapitāla vērtības nekustamā īpašumā vai vērtspapīru pieauguma veidā.

Autors apskatīja investīcijas, kuras var veikt tikai tad, kad fiziskas vai juridiskas personas ienākumi pārsniedz tagadējā patēriņa vajadzības. Bet var būt arī pretēji. Ja naudas ienākumi ir mazāki kā pašreizējais vai kārtējais patēriņš, tad naudu ir jāaizņemas. Tad tagadējā patēriņa līmenis būs augstāks. Ja tagadējā patēriņa līmenis pārsniedz kārtējos ienākumus, tad izveidojas negatīvā uzkrāšana vai naudas aizņemšanās.

Starpība vai maiņas kurss starp noteiktu nākotnes patēriņu nākotnes naudas vienībās un noteiktu kārtējo patēriņu tagadnes naudas vienībās zināmā laikā veido tīro ienākuma procentu likmi vai naudas tīro vērtību. Tagadnes un nākotnes patēriņa kursa starpību nosaka kapitāla

tirgus un to ietekmē ienākuma pārpalikuma piedāvājums un pieprasījums pēc papildus tagadējā patēriņa.

Naudas tīrā vērtība ir reāla tajā aspektā, ka parāda reālā tagadējā patēriņa pieaugumu precēs vai pakalpojumus pēc zināma laika. Parasti pēc gada. Tomēr var gadīties arī, ka pēc gada fiziskā vai juridiskā persona par lielāku summu varēs nopirkt mazāk preču vai pakalpojumu, jo to cenas būs palielinājušās. Tāpēc arī investoram vai ieguldītājam ir jādomā par gaidāmajām preču cenu izmaiņām. Ieguldot vai investējot uzkrātos līdzekļus, Un, visbeidzot, ja investīcijas ir nedrošas, vai, ja nākotnes maksājums ir nedrošs, tad naudas ieguldītājs pieprasa papildus ienākumu, kas pārsniedz naudas tīro vērtību un gaidāmo inflācijas līmeni. Jo tikai ar augstiem ienākuma procentiem var piesaistīt naudu riskantiem pasākumiem.

Naudas daudzumu, ko ieguldītājs pieprasa papildus naudas tīrajai vērtībai un inflācijas līmenim zināmā laikā sauc par riska ažio (riskā prēmija vai riska procenti). Tātad, ja ieguldītājs nav drošs par ieguldījuma atmaksu nākotnē, tad tas papildus var pieprasīt vēl dažus procentus no ieguldījuma summas. Ir jāatceras, ka, lai naudas vērtība palielinātos par zināmu ienākumu procentu, tad to ir jānodod patēriņam citai fiziskai vai juridiskai personai.

Praktiskajā dzīvē eksistē investīciju projektu alternatīvie varianti, vai alternatīvās investīcijas, ar kurām rēķinās atsevišķi ieguldītāji (fiziskas vai juridiskas personas), savā starpā atšķiras tikai pēc to institucionālā rakstura un noteiktības. Tātad pastāv daudz dažādu naudas ieguldījumu iespēju.

Alternatīvās investīcijas var iedalīt šādi:

- Investīcijas ar fiksētu ienākumu;
- Investīcijas bez fiksēta ienākuma.

Investīcijas ar fiksētu ienākumu ir tādi ieguldījumi, kur investoram pie naudas investēšanas tiek apsolīts fiksēts ienākums. Tomēr arī šis fiksētais ienākums nav bez riska ienākums, jo:

- Aizņēmēju var pasludināt par bankrotējošu;
- Fiksēto ienākumu investors var saņemt tikai tad, ja aizņēmējam ir ieņēmumi;
- Fiksēto ienākumi izmaksu var aizturēt arī direktoru padome, ja tai jānobalso par fiksēto dividendžu izmaksām.

Investīcijas ar fiksētu ienākumu var būt šādas:

- Noguldījumi vai depozīti;
- Valdības vērtspapīri;
- Ieguldījums akcijās un obligācijās;
- Parādzīmes (vekseļi);

- Křīlu obligācījas (křīlu zīmes), u.c.

Investīcijas bez fiksētā ienākuma ir investoru ieguldījumi pasākumos, kur netiek solīts fiksēts ienākums - fiksēta ienākuma procents. Faktiskais ienākums var būt lielāks vai mazāks par fiksēto ienākuma procentu. Investīcijas bez fiksētā ienākuma procenta var iedalīt šādos veidos:

- Investīcijas uzņēmējdarbības pamatkapitālā;
- Ieguldījumi investīciju fondos vai investīciju uzņēmumos;
- Investīcijas patēriņa priekšmetos;
- Investīcijas nekustamajā īpašumā.

Galvenā atšķirība starp investīcijām ar fiksētu ienākumu un bez fiksēta ienākuma ir tāda, ka investīcijām bez fiksēta ienākuma ir lielāks risks, bet tajā pašā laikā varbūtība, ka ienākums būs lielāks investīcijām bez fiksēta ienākuma arī ir lielāka. Un tāpēc investoram vajag izanalizēt un novērtēt investīcijas iespējas. Bet tā kā investēšanas procesā mūs interesē ienākums, apskatīsim investīciju ienākumu ietekmējošus faktorus.

Kā jau mēs atzīmējām, fiziskas un juridiskas personas, kas grib investēt tagadējā ienākuma pārpalikumu vai uzkrājumu, vispirms vērtē investīciju ienākuma procentu. Lai novērtētu piedāvātos investīciju procentus dažādām investīcijām, ieguldītājam ir jāņem vērā, ka:

- Visu investīciju ienākuma procenta līmenis laika gaitā ievērojami mainās un ir jāsaprot kādēļ;
- Investīciju ienākuma procenta diapazons dažādām investīcijām ir ļoti plašs.

Ienākuma procents ir cena, kas tiek samaksāta par šodienas labumu izmantošanu nākotnē. Investīciju cenu ietekmē divi faktori: subjektīvais un objektīvais.

Subjektīvais faktors ir fiziskas vai juridiskas personas tagadējā ienākuma patērēšanas līmenis. Tagadējā patēriņa līmenis vairākām personām ir atšķirīgs, bet atlikta patēriņa kompensācijas līmeni un investīcijas ienākuma procentu nosaka kapitāla tirgus.

Objektīvais faktors, kas ietekmē bez riska investīciju ienākuma procentu ir investīciju iespējas ekonomikā. Investīcijas ekonomikā realizē ekonomisko rādītāju ilgtermiņa pieaugumu un ienākumu no investīcijām.

Kā zināms, investīcijas ir naudas līdzekļu nodošana par noteiktu apmaksu-ienākumu uz noteiktu laiku. Investors tagadne ieguldot naudu, nākotnē saņems savu ieguldījumu un arī samaksu par līdzekļu izmantošanu. Summu, kas var saņemt rīt sauc par „nākotnes vērtību”, un to var noteikt pēc formulas:

1.1. Formula

$$I_b = I_s(1+i)$$

kur

I_b - investīciju nākotnes vērtība,

I_s - investīciju sākuma summa, vai naudas līdzekļu pašreizējā vērtība,

i — ienākuma % no investīcijām.

Izmantojot 1.1. formulu varam noteikt, cik lielu summu jāinvestē, ja zināms ienākuma %. Šajā gadījumā var izmantot šādu formulu:

1.2. Formula

$$I_s = \frac{I_b}{(1+i)}$$

No tā varam secināt, ka investētā summa šodien un rīt nav vienāda. Šodien investīciju summu ir ekvivalenta rītdienas investīciju summas un diskonta koeficienta reizinājumiem:

1.3. Formula

$$I_s = I_b \times \frac{1}{(1+i)}$$

Mēs zinām, ka investīciju uzdevums ir atlikt uz laiku kārtējo patēriņu un palielināt bagātību tā, lai būtu iespējams vairāk patērēt naudas līdzekļu nākotnē. Līdz ar to var teikt, ka runājot par investīciju ienākumu, mēs ar to saprotam mantas pieaugumu, kas radies no šiem ieguldījumiem.

Ienākumi aprēķina kā starpību starp investīcijās iesaistīto naudas līdzekļu summu un saņemto naudas līdzekļu summu. Investīciju ienesīgumu aprēķina % pēc formulas un to sauc arī par ienākumu procentu vai ienākumu likmi. 1.

1.4. Formula

$$i = \frac{I_b - I_s}{I_s} \times 100\%$$

kur

i – gaidāmais ienākums,

I_b – investīciju beigu vērtība (nākotnes vērtība),

I_s – investīciju sākuma vērtība.

Vairākas investīcijas investoram var dot arī lielāku naudas maksājumu plūsmu, mainoties naudas tīrajai vērtībai. Tie ir papildus ienākumi, kas dod papildus bagātību. Katram investoram var būt ne tikai viens ieguldījums, bet gan vairāki. Tāpēc arī ir nepieciešams noteikt katras investīcijas ienākuma likmi un kopējo investīciju ienākuma procentu vai ienesību. To aprēķina pēc formulas:

1.5. Formula

$$i = \frac{I_b - I_s + R}{I_s}$$

Jebkurš ieguldījums ir saistīts ar zināma risku vai nenoteiktību. Formāli pastāv atšķirība starp jēdzieniem „risks” un „nenoteiktība”, tomēr mēs šos jēdzienus lietosim kā identiskus, jo ar vienu no tiem tiek skaidrots otrs. Par risku uzskata nenoteiktību attiecībā pret gaidāmo ienākuma procentu no investīcijām. Nenoteiktības būtība ir tāda, ka jo lielāks ir diapazons starp iespējamiem investīciju ienākuma procentiem, jo mazāka ir investora pārliecība par gaidāmo ienākuma procentu un pastāv lielāks risks. Lai noteiktu ieguldītāja drošību un varbūtību par gaidāmo investīciju ienākumu, ir jāanalizē visu investīciju gaidāma ienākumu varbūtību. Peļņas procenta lieluma varbūtību katrai investīcijai var noteikt divējādi - pēc investora subjektīva vērtējuma vai arī pēc pagātnes informācijas. Ienākuma varbūtība pa investīciju veidiem norāda, kādas ir investora iespējas saņemt gaidāmo ienākumu uz kopējām investīcijām un katrai investīcijai. Varbūtība par noteiktas ienākuma likmes vai procenta saņemšanu svārstās no nulles līdz vienam. Nulle nozīmē, ka šādu ienākumu procentu saņemt nav nekādu cerību, bet viens nozīmē pilnīgu drošību vai pilnīgu noteiktību. Gaidāmās peļņas aprēķins pie pilnīgas noteiktības tiek veikts pēc formulas:

1.6. Formula

$$I = P \times i_i \times 100\%$$

kur

I – gaidāmais ienākums,

P – gaidāmā ienākuma varbūtība,

i_i – prognozējamais ienākuma procents.

Pilnīgas noteiktības gadījuma $P=1$, bet ja nav pilnīgas noteiktības, tad gaidāmo ienākuma procentu var noteikt pēc formulas:

1.7. Formula

$$i = \sum_{i=1}^n P_i \times i_i \times 100\%$$

Praktiskajā dzīvē ienākumu no investīcijas nosaka ar statistiskās metodes palīdzību. Lai noteiktu gaidāmo ienākumu izmanto statistikas datus par ienākuma lielumu līdzīgos, alternatīvos investīciju projektos.

1.3. Starptautisko tirdzniecību galvenie ietekmējošie faktori

Svarīgs kopējo izdevumu elements ir ārējā tirdzniecība, t. i., izdevumi, kurus izdod ārzemnieki, tāpēc šajā nodaļā noskaidrosim kopējo izdevumu— eksporta un importa attiecības. Mēs jau zinām, ka tīrais eksports (eksports mīnus imports) var būt vai nu pozitīvs, vai arī negatīvs lielums. Ja tīrais eksports ir pozitīvs lielums, notiek kopējo izdevumu un iekšzemes kopprodukta pieaugums. Turpretī, ja tīrais eksports ir negatīvs lielums, tad kopējie izdevumi un iekšzemes kopprodukts samazinās.

Šajā apakšnodaļā noskaidrosim, kas ir ārējie ekonomiskie sakari, kāpēc starptautiskā tirdzniecība un specializācija var būt abpusēji izdevīga valstīm, kuras tirgojas.

Raksturojot starptautisko tirdzniecību, ir jāņem vērā daži svarīgi aspekti. Pirmkārt, ļoti bieži ar to saprot tikai redzamu un taustāmu lietu iegādi, piemēram, datorus, mēbeles, pārtiku, veļas mazgājamās mašīnas un citas preces. Taču mūsdienās starptautiskās tirdzniecības apritē ir informācija, apdrošināšana, konsultācijas, preču pārvadājumi, tūrisms un citas aktivitātes, kas nav tiešā nozīmē preces, bet izpaužas kā pakalpojumi. Tādējādi starptautiskā tirdzniecība ietver kā preču, tā arī pakalpojumu tirgu, bet plašākā nozīmē ar starptautisko tirdzniecību jāsaprot arī finanšu kapitāla un darba tirgus. Otrkārt, ar starptautisko tirdzniecību ir saistīti divi jēdzieni, kuru būtību mums ir jāizprot. Tie ir eksports un imports.

Ar eksportu saprot iekšzemē saražoto preču un pakalpojumu pārdošanu patērētājiem ārvalstīs. Eksportu ietekmē vairāki svarīgi faktori.

Reālais IKP ārvalstis. Ja tas pastāvīgi palielinās, ārzemnieki vairāk pērk importa preces un tas labvēlīgi ietekmē, piemēram, Latvijas uzņēmumos ražoto preču eksportu. Un

otrādi: ja ārvalstīs ir ekonomikas lejupslīde, tas negatīvi atsaucas uz Latvijas preču un pakalpojumu eksportu.

Valsts iekšzemē ražoto preču un pakalpojumu cenas salīdzinājums ar tādu pašu izstrādājumu cenām ārvalstīs. Ja tās ir zemākas, tad, piemēram, Latvijā ražotās preces ārzemnieki iegādājas pēc iespējas vairāk.

Valūtas kurss. Ja nacionālās valūtas kurss pieaug attiecībā pret citu valstu valūtām, tas nesekmē preču eksportu, jo iekšzemes preces ir salīdzinoši dārgākas nekā ārvalstīs ražotās (vietējās) preces, tāpēc, piemēram, Latvijas ražotājiem nav izdevīgi tās ražot eksportam.

Ārējās tirdzniecības neatņemama sastāvdaļa ir imports.

Ar importu saprot noteiktas valsts mājsaimniecību, uzņēmumu un valdības izdevumus par ārzemēs ražotām precēm un pakalpojumiem.

Importu, tāpat kā eksportu, ietekmē vairāki faktori. Tie ir šādi.

Reālā IKP izmaiņas. Ja pārējie apstākļi paliek nemainīgi, reālais IKP arvien pieaug, iedzīvotājiem ir lielāki ienākumi. Līdz ar to viņiem ir lielākas iespējas iegādāties importa preces. Tādējādi imports valstī palielināsies.

Ārzemnieku ražotu preču un pakalpojumu cenas salīdzinājumā ar tādiem pašiem ražojumiem iekšzemes uzņēmumos. Imports palielināsies, ja vietējo ražojumu cenas būs ievērojami augstākas nekā tādām pašām vai līdzīgām importa precēm.

Valūtas kurss. Ja nacionālās valūtas kurss ir augstāks attiecībā pret citu valstu valūtām, tas sekmē importu. Piemēram, lata kurss attiecībā pret ASV dolāru 1993. gadā, kad tika ieviesta nacionālā valūta – lats, bija Ls 0,67, bet tagad – Ls 0,53. Tas nozīmē, ka lata kurss arvien ir pieaudzis attiecībā pret ASV valūtu. Tas savukārt sekmē importu, bet nestimulē Latvijas preču un pakalpojumu eksportu.

Kā eksportu, tā importu ietekmē arī patērētāju gaume - iegādāties savā valstī ražotās vai importa preces; transportēšanas izmaksas no vienas valsts uz otru, kā arī valstī īstenota ārējā ekonomiskā politika.

Jānorāda, ka, ja izdevumi importam pārsniedz ieņēmumus no eksporta, tad par šo summu tiek samazināts iekšzemes kopprodukts. Līdz ar to samazinās arī Latvijas iedzīvotāju ienākumi, kas savukārt samazina iespējas izdot vairāk naudas patēriņam un citām vajadzībām. Iedzīvotāju rīcībā esošais ienākums tiek izlietots divējādi: izdevumiem iekšzemē ražoto gala preču un pakalpojumu iegādei — patēriņam — un ietaupījumiem. Taču ir vēl trešais naudas līdzekļu izlietojuma veids — tā ir ārējā tirdzniecība. Mājsaimniecības var izdot savus ienākumus importa preču un pakalpojumu iegādei. Taču, ja atceramies preču un naudas kustības plūsmas, tad ir skaidrs, ka katrs lats, santīms, kuru iztērē Latvijas iedzīvotāji importa preču iegādei, neatgriežas atpakaļ Latvijas uzņēmumu kasēs, bet nonāk ārzemnieku rokās.

Līdz ar to ir mazāk naudas Latvijas uzņēmējiem, lai izmaksātu darba algas strādātājiem un novirzītu līdzekļus ražošanas paplašināšanai. Naudas izdevumi importa preču iegādei reizinātāja jeb multiplikatora veidā samazina arī iekšzemes kopproduktu.

Lai to labāk saprastu, apskatīsim līdzīgu skaitlisku, kāds tika aprēķināts, iztīrējot tematu par izdevumu reizinātāju, neņemot vērā ārējo tirdzniecību. Šajā piemērā iekšzemes gala preču iegādei kāds bija iztērējis 100 latus. Galējā patērēšanas tieksme bija 0,8, bet reālā IKP palielinājums – 500 lati. Tagad mūsu modelim pievienosim ārējās tirdzniecības sektoru, un, ievērojot galējo importa preču iegādes tieksmi (apzīmēsim ar burtiem MPM no angļu valodas Marginal Propensity to Import).

Augstāk mēs noskaidrojām, ka $MPC+MPS=1$, bet, pievienojot importu, šī formula izskatīsies šādi:

$$MPC+MPS+MPM=1.$$

Tā kā mājsaimniecības izdod savu naudu arī importa preču iegādei, mainīsies arī attiecības starp galējo patērēšanas tieksmi, galējo uzkrāšanas tieksmi un galējo importa preču iegādes tieksmi. Pieņemsim, ka šīs attiecības varētu būt šādas:

$$MPC = 0,6; MPS = 0,2; MPM = 0,2.$$

Ievietojot pieņemtus skaitļus mums jau zināmajā formulā, varam aprēķināt summu, par kādu samazinās reālais IKP.

Tādējādi redzam, ka, ja mājsaimniecības savus ienākumus — 100 latus — iztērēja tikai iekšzemes gala preču un pakalpojumu iegādei, tad, ņemot vērā izdevumu reizinātāju, tas palielināja reālo IKP par Ls 500, bet, tā kā iedzīvotāji daļu no saviem ienākumiem iztērēja arī importa preču iegādei, tad tas samazināja reālo IKP par 250 latiem.

Starptautiskie ekonomiskie sakari ietver ne tikai preču tirgu, bet arī pakalpojumu eksportu un importu. Piemēram, ja Latvijas tūristi pavada nakti viesnīcā Igaunijā, tad šāda veida sniegtais pakalpojums Igaunijai nozīmē eksportu, bet Latvijai — importu. Tas pats ir citā gadījumā. Ja Latvijas baleta trupa sniedz viesizrādes Itālijā, tad ieņēmumi, kuri pienākas Latvijas baleta trupai, nozīmē Latvijai eksportu, bet Itālijai — importu. [6,419.-422.lpp.]

Viens no svarīgākajām valsts ārējās tirdzniecības politikas funkcijām ir importa regulēšana. Ļoti efektīva ārējas tirdzniecības ārpustarifu politikas metodi ir kvalitatīvie un kvantitatīvie importa ierobežojumi. Valdības pārstāvji ir īpaši iecienījuši valstī ievadamo preču kvantitatīvo parametru regalēšanu.

Kādas priekšrocības ir importa kvantitatīvajiem ierobežojumiem?

A. Nacionālajiem ražotājiem, kas bīstas no ārvalstu piegādātāju cenu konkurences, rodas iespēja saglabāt noteiktu tirgus daļu.

B. Iespējas kontrolēt valsts valūtas izdevumus. [3,61-62.lpp.]

Latvijas eksporta struktūra. Nozīmīgāko vietu Latvijas eksportā vēl arvien ieņem koksne un tās izstrādājumi. Tomēr tā nav pozitīva tendence, jo pārsvarā tiek eksportēta neapstrādāta koksne un līdz ar to tiek zaudēti ienākumi, kurus varētu gūt, eksportējot no tās saražotās gala preces ar augstāku pievienoto vērtību. Gala preces ir daudz dārgākas nekā izejmateriāli. Eksporta struktūrā otra lielākā preču grupa ir metāli un to izstrādājumi. [6,423.lpp.]

1.4.Eiropas Savienības ekonomika pēc krīzes

Pēc grāmatas publicēšanas, notika daudz izmaiņas, tieši 2008. gadā notika Pasaules ekonomiska krīze, kas arī ietekmē ES. Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) un Pasaules Banka (PB) nāca klajā ar paziņojumu, ka no ieilguši globālās kredītu krīzes vislielākie draudi pastāv jaunattīstības valstīm, jo tām ir mazāk resursu savu banku glābšanai no sabrukuma. SVF un PB apsoltāja izmantot “visu resursu spektru”, lai palīdzētu valstīm, kuras pašas nespēj tikt galā ar finanšu krīzi. SVF dalībvalstis solījušas turpināt palīdzības sniegšanu nabadzīgajām valstīm, neskatoties uz savām problēmām. Aptuveni 30 valstis saskaras ar nopietnu robu budžetā, jo sarukuši eksporta apjomi un nenāk nauda no ārzemju investoriem.

Kā tik bija prognozēts, ka pasaules ekonomikas izaugsmes tempi 2009.g. – 2010. gadā strauji samazināsies. Attīstīto valstu ekonomikas pieaugums 2009.gadā labākajā gadījumā varēja sasniegt 0.5% (2.6% bija 2007. gadā), turklāt dažās valstīs būs vērojama recesija (piemēram, Itālijā, Spānijā, Lielbritānijā un ASV), daudzās citās – tikai pavisam neliela izaugsme vai stagnācija (piemēram, Vācijā, Francijā, Japānā). Pat Zviedrijā un Somijā, kuras līdz šim attīstījās dinamiski, tiek prognozēta tikai ļoti lēna izaugsme. Sagaidāms, ka 2010.gads būs labāks par 2009. gadu, tomēr pieaug varbūtība, ka arī 2010. gadā izaugsme būs ļoti vāja. Tātad pasaules ekonomikā ir iestājusies dziļākā un ilgstošākā recesija vairāku desmitgažu laikā. [15]

Eurostat 13. maijā 2011. gadā publicēja IKP datus eirozonā pirmā ceturkšņa 2011. gadā. IKP augšana pie pagājušā ceturkšņa sastādīja 0,8% (tādu pieaugumu lielā mēra nodrošina Vācija). Jautājums bija, vai šis palielinājums ietekmē uz IKP stabilu tendenci.

Eurostat dati, publicēti 12 maijā 2011, uzrāda ļoti vāju sniegumu eiro zonas rūpniecībā. Rūpnieciskā ražošanā, eksperti neparādīja gaidīto pieaugumu, samazinājās 2011 gada februārī par 0.2% (pieaugums par 5,3% uz gada bāzes). Tas ir 1. kritumu rūpnieciskajā ražošanā eiro

zonā pēdējo 13 mēnešu laikā. Lielākais samazinājums notika ražošanā īslaicīgās lietošanas preču un enerģētikas nozarē - par 0,7%.

Kritums rūpnieciskā ražošanā ES novērota 11 valstīm, bet augšana tikai 9, tajā skaitā arī neliels pieaugums bija Igaunijā un Slovēnijā.

Pesimisms attiecīgi eirozonas ekonomikas attīstībai ir daudz.

Pirmkārt, valstis ar nestabilu ekonomiku joprojām Vidus-Eiropā aizvien attālinās no ilgtspējīgas izaugsmes ceļa. Samazināšanās rūpnieciskā ražošanā martā parādīja Grieķijā (-0,6%) un Īrijā (-1,0%) un Spānijā (-1,0%). Pieaugums tika novērots tikai vienā PIGS valstī - Portugālē, kas, tikmēr, ir saskāries ar nopietnām budžeta problēmām.

Kā risināt problēmas šajās ekonomikās ar vienotās valūtas zonu joprojām nav skaidrs. Situāciju sarežģī fakts, ka no vadošajām ekonomikām Eiropā ar tā sauktajām perifērijas valstīm lejojot tikai tādus līdzekļus, aizkavējot akūto fāzi krīzes, neradot sistēmiskām maiņām. Kā rezultātā dažu citu eirozonas valstu palīdzība nenovestu pie palielināšanās, taču tas palēnina augšanu "lokomotīves" Eiropas panta 2011.gada martā Francijā, pat kritumu rūpnieciskajā ražošanā). Un tas ļauj mums secināt - salīdzinoši strauja eiro zonas pieaugums un ES jauno dalībvalstu pieņemšanu, visticamāk, ir bijis kļūdainais.

Vienlaicīgi dažas Eiropas ekonomikas pēc rezultātiem ceturajā ceturksnā 2011. gadā bija recesija (IKP samazināšanās divos ceturksņos pēc kārtas) otru reizi trīs gada laikā. Itālijas un Nīderlandes IKP samazinājās oktobrī-novembrī par 0,7 procentiem attiecīgi pagājušā ceturksnā, un kritums bija stiprāks, nekā bija prognozēts.

Ir gaidāms, kā Itāļu IKP samazināsies 2012. gadā laikā. Valdība prognozē, ka IKP kritīsies par 0,4 procentiem, bet Itāļu Centrālā banka daudz pesimistiska, jo prognoze, ka ekonomika var samazināties par 1,2-1,5 procentiem.

Tehniskā recesija arī sākās Čehijā, kur IKP ceturtajā ceturksnī krita līdz 0,3 procentiem. Negatīva dinamika IKP bija atzīmēta arī lielākajā ekonomikā ES – Vācijā. Tur kritums sastādīja 0,2% procentus, bet pārējus trīs ceturksņos 2012 gadā ir redzams pieaugums, tāpēc pēc rezultātiem Vācijas IKP pieaug par 3 procentiem.

Pozitīvs makroekonomisks rādītājs ceturtajā ceturksnā rāda arī Francija, kurai ekonomikas izaugsme sastādīja 0,2 procentus.

Agrāk savus rezultātus publicēja Grieķija, kura atrodas Eiropas parādā krīze epicentrā. Ekonomika viņai ceturtajā ceturksnā samazinājās par 7 procentiem, bet kritums par visu 2011. gadu sastādīja 6,8 procentus. Grieķija nevar iziet no recesijas jau trīs gadus. [22]

IKP negatīvā dinamika visā Eiropā saistīta ar to, ka no pāraida krīzes praktiski visas valstis sāk izmantot pasākumus, lai ierobežotu budžeta izdevumus. Tas noved pie krituma patērētāju tēriņiem un investīcijām. Eiropas Komisija ir atzinusi otru recesiju eiro zonā

Eiro zona tagad atrodas „mīkstajā recesijā„. Par to liecina, eirokomisārs ekonomiskos jautājumus Olli Ren.

Pēc pārskatītiem datiem ceturtajā ceturksnī 2011. gadā IKP eirozonā, kā arī kopējo ES, samazinājās par 0,3% salīdzinājumā ar jūliju-augustu. Tātad, pēc pagājušā gada rezultātiem ES ekonomika pieauga uz 1,5%, eirozonai – 1,4%.

Pēc pārskatītiem datiem ceturtajā ceturksnī, 2011. gadā recesijas stāvoklī atrodas Beļģijas, Nīderlandes, Čehijas, Itālija, Portugāles, Slovēnijas un Grieķijas.

Februāra beigās Eirokomisijas prognoze eirozonas recesijā (samazināšanu divus ceturkšņos pēc kārtās), otru pēc pēdējam trīs gadiem. Analītiķi atzina, ka ekonomiskā attīstība valūtas savienības pārtrauktas 2011. gadā. Pēc viņas viedokļa, negatīvas tendences būs jāievēro šajā gadā, un negatīvais pieaugums turpinās 12 mēnešu laikā. Līdz februāra prognozes publicēšanu, ES gaidīja IKP pieaugumu uz 0,5 procentiem.

Par IKP samazināšanu eirozonā liecina arī biznesa indekss PMI. Februārī rādītājs bija 49,3 punkti, tādā veidā parādīja nodarbinātības līmeņu samazināšanos, jaunus pasūtījumu daudzumus, kā arī pirkuma cenas. Janvārī PMI sastādīja 50,4 punktus (ja rādītājs augstāk kā 50 punkti, tad notiek biznesa indeksa pieaugums), un analītiķi cer, ka eirozonas valstīm eirozona sanāk izvēlēties no recesijas.[21]

2. VĀCIJAS MAKROEKONOMISKĀ ANALĪZE

Vācija ir atgūti straujāk nekā citās valstīs pēc krīzes, jo Vācijas ekonomikas īpatnība ir tā, ka tās pamats sastāv no maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas sniedz darbu 500 cilvēkiem. Un tas visās nozarēs, tostarp inženierzinātnēs, sfēras ar augstu un biotehnoloģiju. Kopumā šie uzņēmumi Vācijā ir vairāk nekā 20 miljoni cilvēku. Priekšrocība relatīvi nelieli uzņēmumi, kas viņi ļoti ātri reaģē uz ārējiem – negatīva un pozitīva izmaiņām.

Galvenais noslēpums Vācijas produkcijas: uzņēmumi, kas ražo preces, kurām ir visā pasaulē pieprasījums. Īpaši jomā mašīnbūve. Bet ir vēl viens noslēpums valdība. Laikos dziļā krīzē ir īpaša valsts programma: persona strādā nepilnu darba laiku uzņēmumā un saņem daļēju atalgojumu. Starp „pirms krīzes,, un „krīze,, starpība kompensē valsts. Tas ļauj uzņēmumiem, kuri samazināja apgrozījumu, saglabāt kvalificētu darbaspēku un pašiem darbiniekiem – dzīvot normāli.

Šī pieeja ir izdevīga – ja tikai tāpēc, ka tas prasa mazāk valsts līdzekļu nekā, piemēram, uz bezdarbnieka pabalstu. Kad krīze beidzas, uzņēmums atkal sāk attīstīties un maksā darbiniekiem pilnu algu, jo viņa saglabāja personālu un tā ir cietusi milzīgus zaudējumus. Programma valsts „krīze,, palīdzībai beidz eksistēt kā nevajadzīga.

Šāda sistēma ne tikai strādā mazos un vidējos uzņēmumos Vācijā, bet lielajos uzņēmumos. Šāds atbalsts no valsts izmantoja pat autobūves nozares.[19]

21. oktobrī Vācijas valdība nāca klajā ar savām prognozēm Vācijas ekonomikas attīstībai 2010. un 2011. gadā. Šajā pašā dienā Vācijas Tirdzniecības un industrijas kamera informēja par savas rudens ekonomikas aptaujas rezultātiem un no tās izrietošajām prognozēm Vācijas ekonomikai. Gan valdība, gan kamera ir pārliecināta, ka Vācijas ekonomika šogad augs par 3,4% no IKP, kas ir ievērojami vairāk nekā prognozēts agrāk. Nākamajam gadam tiek prognozēta ekonomiskā izaugsme 1,8-2,4% no IKP apjomā. Par galveno balstu ekonomikas attīstībai ir izvirzījis iekšzemes pieprasījums, kas kopā ar tradicionāli spēcīgo eksportu ļauj Vācijas ekonomikai nostāties stabili uz abām kājām. Vācijas federālās valdības prognozes liecina, ka šogad Vācijas ekonomika pieaugs par 3,4% no IKP, bet 2011. gadā par 1,8% no IKP. Šī gada izaugsmes apjoms ir par 2% vairāk nekā valdība prognozēja šī gada pavasarī. Ievērojami labākas prognozes tiek balstītas uz otrā ceturkšņa datiem, kad pirmo reizi vairāk kā 10 gadu laikā Vācijas iekšzemes patēriņa 1,3% pieaugums apsteidza Vācijas eksporta 0,8% pieaugumu. Pārsteidzoši ekspertiem un pretēji gaidītajam Vācijas iekšzemes patēriņš ir kļuvis par pamatu Vācijas ekonomikas attīstībai. Par iemeslu iekšzemes patēriņa attīstībai valdība uzskata savus lēmumus nodokļu izmaiņās, kas ļāva neto

algām pieaugt par 3,9%, kamēr bruto algas palielinājās tikai par 1,2%. Tādējādi, saskaņā ar Vācijas valdības vērtējumu, ekonomika ir nostājusies uz divām kājām – eksportu un iekšzemes patēriņu. Tādēļ tiek rēķināts, ka šogad tiks radītas papildus 110000 darbavietas un nākamgad vēl 140000 darba vietu. Kopumā tiek prognozēts, ka nākamā gada bezdarbnieku skaits vidēji būs zem 3 miljoniem, kas atbilst pirmskrīzes rādītājiem. Vācijas Tirdzniecības un industrijas kamera savā rudens aptaujā par stāvokli uzņēmumos saņēma atbildes no vairāk kā 28'000 uzņēmumiem. Aptaujā tradicionāli tiek jautāts vai ir „labāk – bez izmaiņām – sliktāk” un rezultātos izmantota starpība starp pozitīvu un negatīvu vērtējumu. Tā, piemēram, uzņēmumu biznesa stāvokli 38% aprakstīja, kā labu, bet 12% kā sliktu, kas noved pie rādītāja +26. Šis ir reti labs rādītājs un pēdējo reizi tāds bija 2007. gadā, kad ekonomikas visā pasaulē piedzīvoja strauju izaugsmi. Vēl ievērojamāks ir uzņēmumu eksporta iespēju novērtējums. Ja vēl 2009.gada pavasarī šis rādītājs ar -30 bija izteikti negatīvs, tad 2010. gada rudens aptaujā tas tika novērtēts jau ar +37. Balstoties uz šīm prognozēm saprotams ir arī gatavībai vairāk investēt (+14, kaut arī ilgtermiņa vidējais tradicionāli Vācijā ir -8) un gatavība pieņemt vairāk darbinieku (+7, kaut arī ilgtermiņa vidējais tradicionāli Vācijā ir -13). Galvenā motivācija investīcijām saglabājas kapitāla aizvietošana un atjaunošana, bet ievērojami pieaugusi vides aizsardzība un efektivitāte, kā motivējošs faktors. Ņemot vērā aptaujas rezultātus, Vācijas Tirdzniecības un industrijas kamera prognozē 3,4% IKP pieaugumu šogad un 2,4% IKP pieaugumu 2011. gadā. Atšķirība valdības oficiālajā un kameras prognozēs ir skaidrojama ar diviem apstākļiem.

Pirmkārt, Vācijas valdība tradicionāli ir konservatīvāka savās prognozēs nekā tas ir nepieciešams, lai izvairītos no potenciālas kritikas par prognožu nesasniegšanu.

Otrkārt, kameras prognozes balstās uz 2,4% pieaugumu iekšzemes patēriņā nākamajā gadā. Iekšzemes patēriņa pieaugums nav sakritis vai pārspējis IKP pieaugumu pēdējos 11 gadus. Vācijas eksportam kamera prognozē 15,2% pieaugumu šogad un 8,5% pieaugumu 2011. gadā. Vācijas importam kamera prognozē 14% pieaugumu šogad un 9,5% pieaugumu nākamgad. Fakts, ka importa pieaugums pārspēs eksporta pieaugumu veicinās tālāku Vācijas tirdzniecības bilances pārpalikuma samazināšanos.

Ārējā tirdzniecībā Vācijas Tirdzniecības un industrijas kamera saskata Āziju kā pasaules ekonomikas motoru. Pozitīvas ir arī tendences Dienvidamerikā un Turcijā, kura ir pārvērtusies par dienvideiropas ekonomisko ‘tīģeri’. Vācijas valdības ekonomikas stimulēšanas programmas beidzas nākamgad un tas īpaši satrauc būvuzņēmumus, kuri bija šo programmu lielākie ieguvēji. Latvijas ekonomikai šīs ir labas ziņas, jo straujš iekšzemes patēriņa pieaugums nozīmē, kā arī iespējas Latvijas uzņēmumiem eksportēt produktus uz Vāciju palielinās. Viens no galvenajiem riskiem Vācijas ekonomikai - darbinieku trūkums -

var izvērsties par iespēju Latvijas uzņēmējiem, jo nerealizētas kapacitātes ar laiku tiek norakstītas un novirzītas citur. [11]

2012. gadā Vācija ir pazeminājusi tās izaugsmes prognozes, kas norāda, ka arī Vāciju negatīvi ietekmējusi eirozonas parādu krīze.

Eiropas lielākā ekonomika turpinās izaugsmi, tomēr valsts pazeminājusi tās prognozi no 1% līdz 0,7%. Izaugsmi 1% apmērā Vācijas valdība valstij paredzēja pērnā gada oktobrī. Pirms tam Vācijas izaugsme 2012. gadam tika prognozēta 1,8% apmērā.

Lai arī Vācijas izaugsmes prognozes ir samazinātas, valsts ekonomikas ministrs Filips Roslers (Philipp Roesler) uzsvēra, ka «te nevar būt runa par recesiju». Jau vēstīts, ka Vācijas Ekonomiskās izpētes institūts (DIW) šā gada janvāra sākumā pavēstījis, ka šogad Vācija piedzīvos pieaugumu par 0,6% un tad par 2,2% 2013. gadā. Tomēr institūta ekonomisko pētījumu vadītājs Ferdinands Fičtners (Ferdinand Fichtner) brīdinājis: «Tas notiks tikai tad, ja politiķi tuvākajos mēnešos nāks klajā ar pārliecinošu risinājumu eirozonas krīzei.» Vācijas ekonomikas ministrs 2013. gadā paredz ekonomikas izaugsmi par 1,6%.

Vācijas Statistikas biroja dati liecina, ka 2011. gadā Vācijas ekonomika auga par 3%. «Vācija ir un paliks Eiropas stabilitātes un izaugsmes virzītāja,» pauda Vācijas ekonomikas ministrs. «Pēc diviem spēcīgiem gadiem Vācijas ekonomika vēl joprojām ir stabila. Ārējo faktoru dēļ mēs paredzam īslaicīgu izaugsmes samazināšanos šā gada pirmajā pusē,» viņš norādīja.

Vācijas kredītreitings tika saglabāts iepriekšējais – AAA, turklāt tā nākotnes prognozes tika izmainītas no «negatīvām» uz «stabilām».

Valstu kredītreitingu samazināšana pasaules tirgos nav radījusi ievērojamu šoku, jo, kā norādījuši eksperti – aģentūra šo lēmumu ir ilgi apsvērusi, un reitingu samazināšana vairākām eirozonas valstīm jau bija sagaidāma.

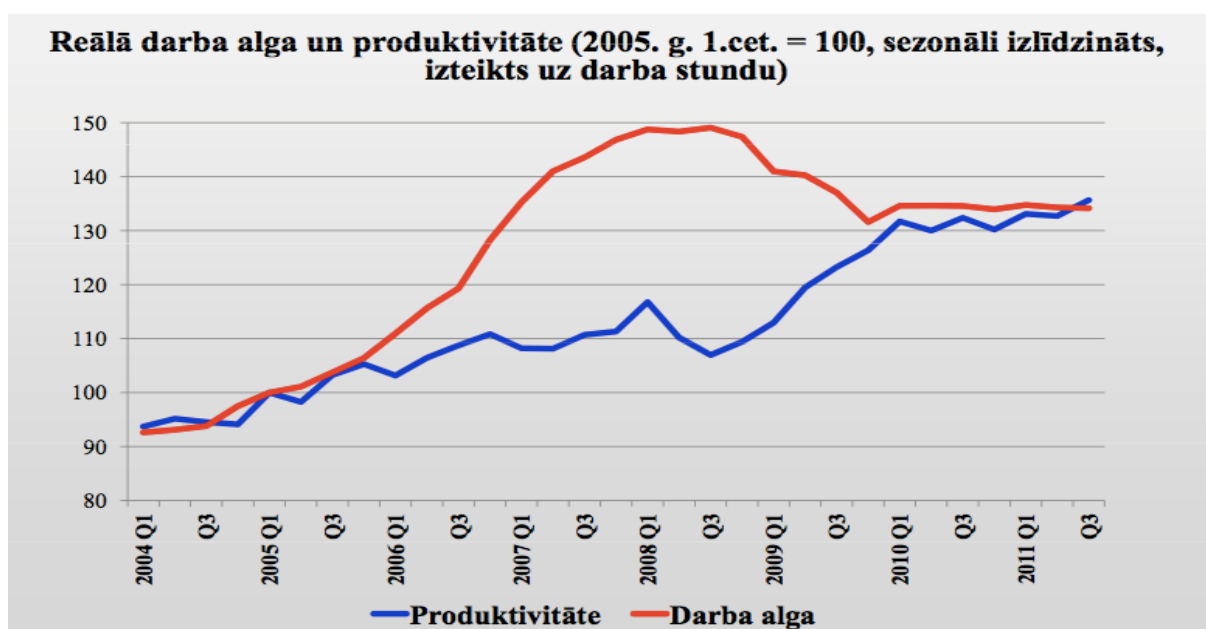
3. LATVIJAS MAKROEKONOMISKAS SITUĀCIJAS ANALĪZE

Lai prognozētu scenāriju, kurš Latvijas ekonomika tika attīstās, jāizskata svarīgus globālus faktoros. Izskatīsim naftas produktu cenu attīstību..

Kāda veidā tiks mainīta inflācija, vai būs vienlīdz atkarīgs no ārējiem faktoriem – pārtikas un naftas cenas pasaulē - kā arī, Latvijas ekonomiskiem politiskiem lēmumiem. Tāpēc vajag, lai valdība pareizi lieto pretinflācijas pasākumu plānu. Lai tas būtu efektīvāks, vajag balstīties uz „trekno,” gadu pieredzi – nepieļaujot tādu algu celšanu, kas bija pirms ražīguma kāpumu. Svarīgi veicināt konkurenci vietējā tirgū, arī mēģināt samazināt bezdarba līmeni.

Preču un pakalpojumu eksports 2011. gada 3. ceturksnī – 10,3%. Tas ir otrs rezultāts, (pirmā vietā ir Igaunija). No tā var secināt, kā tiek atjaunota konkurētspēja.

Pēc attēla 3.1. var secināt, ka reālā darba alga un produktivitāte pieauga no 2004. līdz 2006. gadam vienmērīgi, pēc tam, no 2006. gada 2. ceturkšņa sakas reālā darba straujš pieaugums, bet tajā pat laika produktivitāte augā zemākos tempos, un 2008. gadā sākas kritums, no 1. ceturksni līdz 3. ceturksnim. Kā arī, tajā pašā laikā bija samazinājums reālā darba alga. No 2010. gada reālā darba alga un pakalpojumi, pielīdzinājās viens otram.

3.1. att. Reālā darba alga un produktivitāte

Avots: www.swedbank.lv

Pārmērīgais algu pieaugums, kas bija vērojams ekonomikas pārkaršanas laikā, lejupslīdes gados ir ticis samērots ar ražīguma līmeni. Tas ļāvis uzņēmumiem sekmīgi

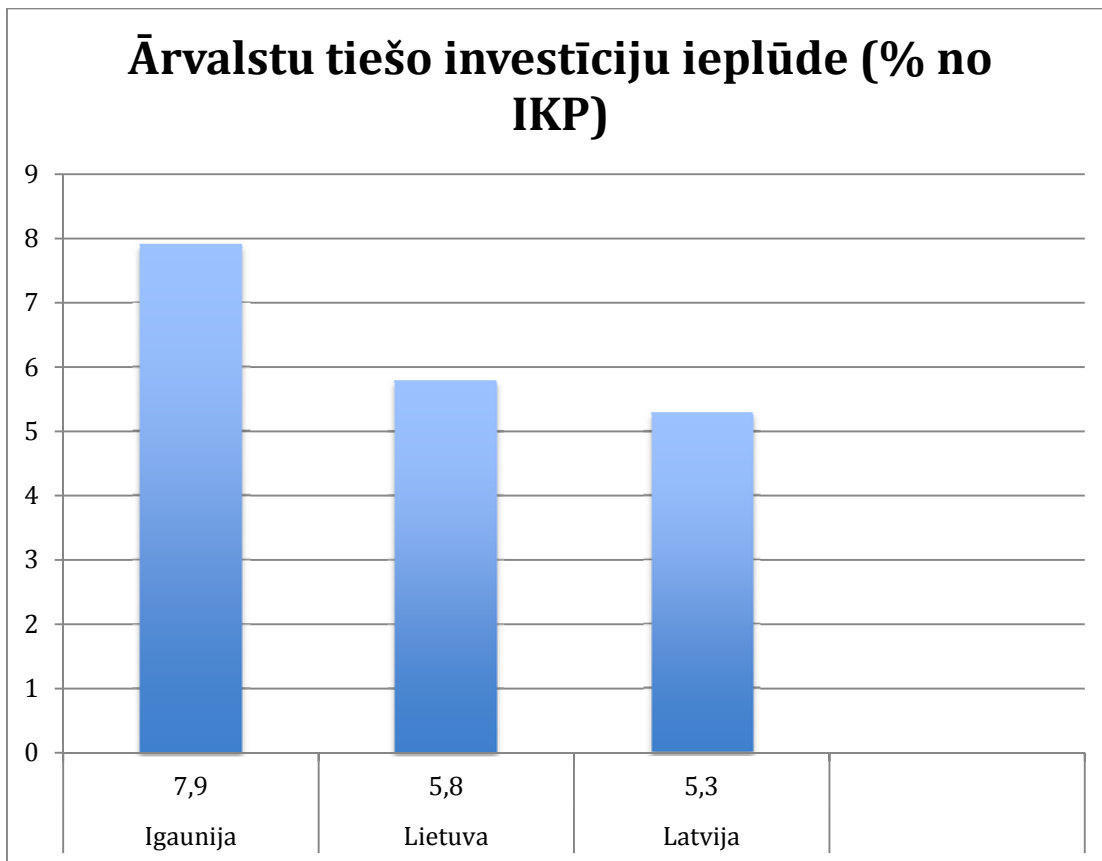
konkurēt eksporta tirgos, palielinot Latvijas ražojumu tirgus daļas uz citu valstu ražotāju rēķina.[28]

Tā arī parādījās apjomu palielināšana ražošanā. Pēc pēdējiem datiem, Latvijas apstrādes rūpniecības gada izaugsme, bija visātrākā ES, tas sasniedza 12.1%.

Var arī redzēt, kā transporta nozarē ir ļoti labi rezultāti, dzelzceļa pārvadājumu apjoms paaugstinājās par 20,8%, un kravu apgrozījumu Latvijas ostās pieaug uz 12, 5%, un tas ir augstākais radītājs par pēdējiem 20 gadiem.

Operatīvie rādītāji apliecina, ka arī autotransporta nozarei gads bijis veiksmīgs. Arī tirdzniecības aktivitāte pērn ir kāpusi, īpaši ilglietošanas preču jomā. Mazumtirdzniecības apgrozījumā, kurā ieskaitīta arī automobiļu tirdzniecība, gada pieaugums pērn novembrī sasniedza 11.1%. No dziļiem mīnusiem atkopusies arī būvniecības nozare, kas 2011. gada 3. ceturksnī beidzot no krituma nonāca pieauguma zonā. Labs signāls ir investīciju atkopšanās, kas pērn 3.ceturksnī pieaugušas par ceturto daļu, salīdzinot ar situāciju gadu iepriekš. Tas vairo cerības, ka vidējā termiņā Latvijas ekonomikas attīstības izredzes ir ļoti labas.[28]

No attēla 3.2. var secināt, kā arī investori pozitīvāk sāk skatīt uz Latviju. Tiešo investīciju ieplūdi rada 2011.gada pirmajos deviņos mēnešos, sasniedzot 621 mil. latu. Piemēram, 2010.gadā bija 145 milj.latus tajā pašā periodā. Arī tas, ka Baltijas valstu kopums ir ES līdere, investīciju piesaistē. Kā rezultātā, pieaug jaunas darbs vietas un bezdarba līmeņa kritums. 2011. gadā sākumā, bezdarba līmenis bija 14,5%, bet tajā paša gada beigās 11,5%. Tas ir pozitīvais faktors.

3.2. att. Ārvalstu tiešo investīciju neto ieplūde (% no IKP)

Avots: www.swedbank.lv

Maksājumu bilances tekošais konts, ir viens no pamatrādītājiem ekonomikā, kas pirmskrīzes laikā pievērs ļoti lielu uzmanību. Tagad tas parāda, ka notiek Latvijas makroekonomiskajā stabilitāte nostiprināšana.

Kopumā, galveno partneru attīstība Latvijā 2012 palēninās salīdzinājumā ar pagājušo gadu, un atkārtoti paātrināties nākamajā gadā.

Jāatzīmē, ka konkurētspēja un elastība ļāva Latvijas eksportētājiem palielināt savu tirgus daļu pat saskaroties ar vāju izaugsmi un stagnācija ārējā pieprasījumā. Uzlabot eksporta attīstību perspektīvas nākamajos divos gados, lai gan šogad ir turpināta izaugsmes palēnināšanās. Eksporta pieaugums veicinās arī investīciju aktivitātes un darba vietu radīšanu.

	Pārskata periods	Dati	Iepriekšējā gada atbilstošā perioda dati
Eksports (milj. latu)	2012 III	546.1	495.2
Eksports (pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)	2012 III	10.3	36.4
Imports (milj. latu)	2012 III	696.5	644.9
Imports (pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)	2012 III	8.0	43.4
Ārējās tirdzniecības saldo (milj. latu)	2012 III	-150.4	-149.7
Tekošā konta saldo (milj. latu)	2011 Q4	46.2	-27.5
Tekošā konta saldo attiecība pret IKP (%)	2011 Q4	1.2	-0.8
Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā (milj. latu)	2011 Q4	149.1	56.6

3.2. att. Eksports un Imports no 2011.gada līdz 2012.gadam.

Avots: Latvijas Republikas Valsts kases, Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes un Latvijas Bankas dati.

No šīs tabulas var redzēt, ka eksporta apjoms palielinājās 2012. gadā salīdzinājumā ar to pašu periodu 2011. gadā uz 50,9 milj. latiem.

Kā arī var redzēt, importā apjomi salīdzinoši iepriekšējā gada periodā samazinājās par 51,6 milj. latiem.

Un tiešās investīcijas apjoms Latvijā, no 2011.gada līdz 2012. gadam, tajā pašam periodam, paaugstinājās par 92,5 milj. latiem.

Tieši šie faktori parāda, ka Pasaules ekonomika notiek bāzes scenāriju kustība. Notiek arī līdzsvaru atjaunošana starp eksporta un importa. Tas nozīmē, ka valsts var pati eksistēt ar nopelnītām naudām, kuros bija jāaizņem treknajos gados. Budžeta deficīta samazināšana 2013.-2014. gadā dot iespēju arī valsts finansēm nonākt līdzsvarā un samazināt krīzes laikā pieaudzēto valdības parādu.

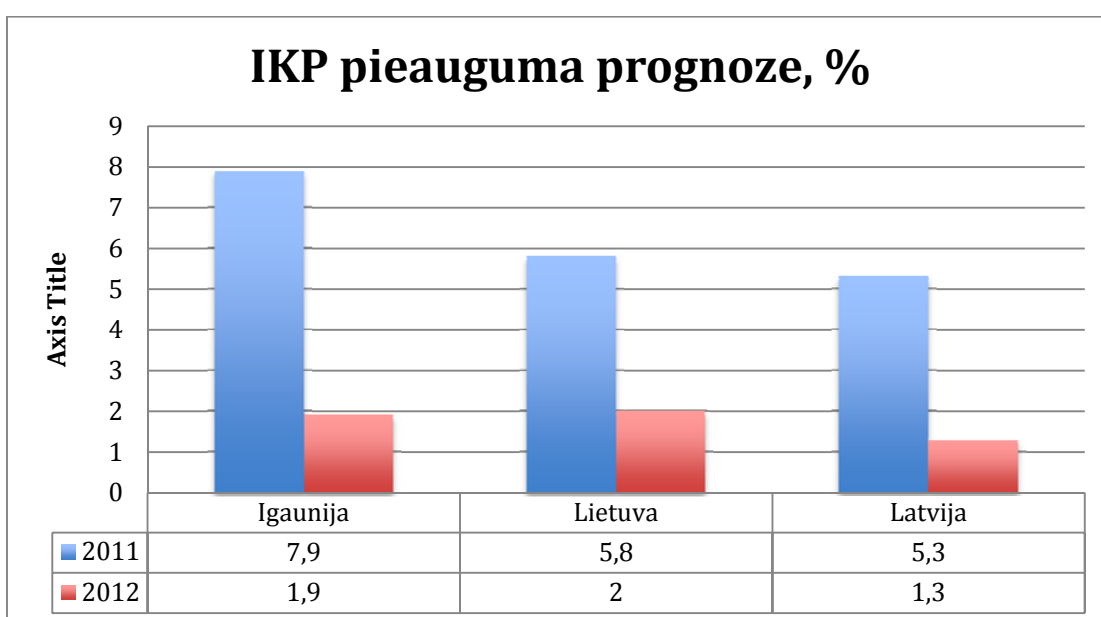
Iekšzemes kopprodukta prognoze uz 2012. gadu. Lai gan tautsaimniecība sekmīgi atkopjas un makroekonomiskā situācija stabilizējas, tādējādi padarot Latviju daudz spēcīgāku un noturīgāku pret satricinājumiem citviet pasaulē, īstermiņā prognozējam ekonomiskās aktivitātes vājināšanos. Diemžēl virs Eiropas savelkas aizvien tumšāki mākoņi. [28]

Septembrī gaida pozitīvu IKP attīstību ES, tā attīstība nebūs ātra, bet šobrīd šis skaitlis izmainījās uz sliktāko pusi. Pagājušā gadā novembrī Oli Rēns – pieļāvis, ka iespējama atkārtota recesija ES.

Arī Eiropas Centrālā banka bija tāda paša tendence – samazināja savu eiro zonas IKP prognozi. Septembrī, bija intervāls no 0,4% līdz 2,2%, bet izmainījās no -0,4% līdz 1%, tas rāda, ka ir liela varbūtība, ka notiek kritums. Un prognoze jau izveidots ar faktoru, ka finanšu krīze Eiropā nepadziļināsies.

Arī Vācija, kura ir viena no visattīstītākajām tautsaimniecībām ES. 2011. gadā oktobrī samazināja savu IKP prognozējamu apjomu no 1,8% līdz 0,7%.

Latvijas nozīmīgākie partneri – Lietuva un Igaunija arī samazinājuši izaugsmes prognozes.

3.4. att. IKP pieauguma prognoze, %

Avots: www.swedbank.lv

Igaunijas centrālā banka šogad sagaida iekšzemes kopprodukta izaugsmi vien 1.9% apjomā, kas ir būtisks samazinājums no sagaidāmās 7.9% izaugsmes 2011. gadā. Arī Lietuvā prognozes jūtami pasliktinātas. Saskaņā ar Lietuvas Finanšu ministrijas pagājušā gada novembra aplēsi izaugsme šogad kritīsies no sagaidāmajiem 7.0% 2011. gadā uz 2.0-2.5%.[28]

Latvijas Banka samazināja IKP prognoze no 2,5% septembrī 2011.gadā līdz 1,3% 2012. gadā. Galvenie faktori, kuri ietekmē prognozes samazināšanu ir saistīts ar to, ka notiek ar mazāku ārējo pieprasījumu un ka rezultāts, eksporta kavēšana, kas parādījās arī vājo mājsaimniecību - „iedzīvotāju patēriņā, jo tās vairāk līdzekļu novirzīs uzkrājumos. tas arī nozīmē mazākas investīcijas, uzņēmumiem saskaroties ar lielāku nenoteiktību noieta tirgos.

Jau tagad ir vērojama **negatīvās tendences pastiprināšanās kreditēšanas jomā**, kas, no vienas puses, atspoguļo pieaugošo nenoteiktību un bažas par nākotnē sagaidāmo attīstību un, no otras puses, – sliktākas iespējas iegūt finansējumu uzņēmējdarbības attīstībai.

2011. gadā notiek Latvijas kredītreitinga uz nākotni pasliktināšana, bet pirms tam, bija gaidīts, ka uzlabojas. Tas rāda vēlreiz, ka nevar runāt par stabilitāti. Lai to nostiprināt, vajag izmantot visas iespējas, lai būtu sabalansēts budžets un arī samazinot atkarību no finanšu tirgiem.

Uz IKP prognozes samazinājumam, jāatzīst, ka prognožu scenārijs pakļauts gan nozīmīgiem augšupvērstiem, gan lejupvērstiem riskiem.

Viens no iespējamam scenārijam ir tāds: ja Eiropas Centrālā banka pieņemta monetārās politikas soļus, būs izmantots, lai uzlabot eirozonas finanšu situāciju, kura gaita būs labāk saprotams budžeta deficīts un izskaidrota trajektorija, ka samazināt parada lielumu.

Rezultātā, notiek ES dalībvalstu pārliecība finanšu stabilitāte uzlabošana, kas arī izmaina garastāvokli uz pozitīvāku ES dalībvalstīs. „Tas kopsolī ar neseno eiro vērtības kritumu pret ASV dolāru var likt aizvien straujākus apgriezienus uzņemt Vācijas un citu eiro zonas valstu eksporta dzinējiem un uzlabot konfidenci jeb nākotnes vērtējumu par valstu iekšējo tirgu attīstību. Arī Latvijas ekonomika šādā situācijā iegūtu jaunu impulsu straujākai izaugsmei.”[28]

Protams, jāizskata arī negatīvu scenāriju, ja finanšu situācija Eiropā tālāk uzkarstas, tad uzticība starp finanšu tirgu dalībniekiem samazinās, un tas paradās, kā vēl jaunas problēmas Eiropas banku sistēmā. „Nespēja savaldīt kādas eiro zonas valsts finanses var arī aizvest līdz tās defoltam. Tie negatīvie procesi var būt arī kopuma. Tātad, eksistē lielā iespēja, ka Latvijā notiek atkārtota recesija. Ir saprotams, ja notiek atkārtoti ekonomiska situācija, kura bija 2008.-2009.gadā, tad Latvija būs mazāk uzņēmīgi pret to. Ja salīdzināt iepriekšējo recesiju Latvijā ar jaunu, kura iespējami var notikt, tad pašlaik ekonomika ir vairāk sabalansēta, un tas nozīmē, kā tautsaimniecībā ir daudz stabilāk un adekvātāk var reaģēt uz negatīvām izmaiņām. Tomēr nevajag ignorēt iespēju, ka IKP krīt, tad notiek sliktāka scenārija attīstība. Tāpēc Latvijai jābūt plāns, kā samazināt jauno krīzes negatīvo ietekmi.

2012. gada martā Latvijas ārējās tirdzniecības dati apstiprina - Latvijas ekonomika joprojām ir sīksta un elastīga. Problēmu saasinājums eiro zonā nav apturējis Latvijas ekonomikas izaugsmi, un martā salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi Latvijas preču ārējās tirdzniecības apgrozījums pieauga par 9.7%, t.sk., mēneša laikā eksports pieauga par 11.6%, bet imports – par 8.2%. Gada laikā preču eksporta vērtība palielinājusies par 10.3%, bet preču importa vērtība - par 8.0%. Eksporta un importa pieauguma tempa bremsēšanās gada griezumā skaidrojama ar iepriekšējā gada augsto bāzi.[12]

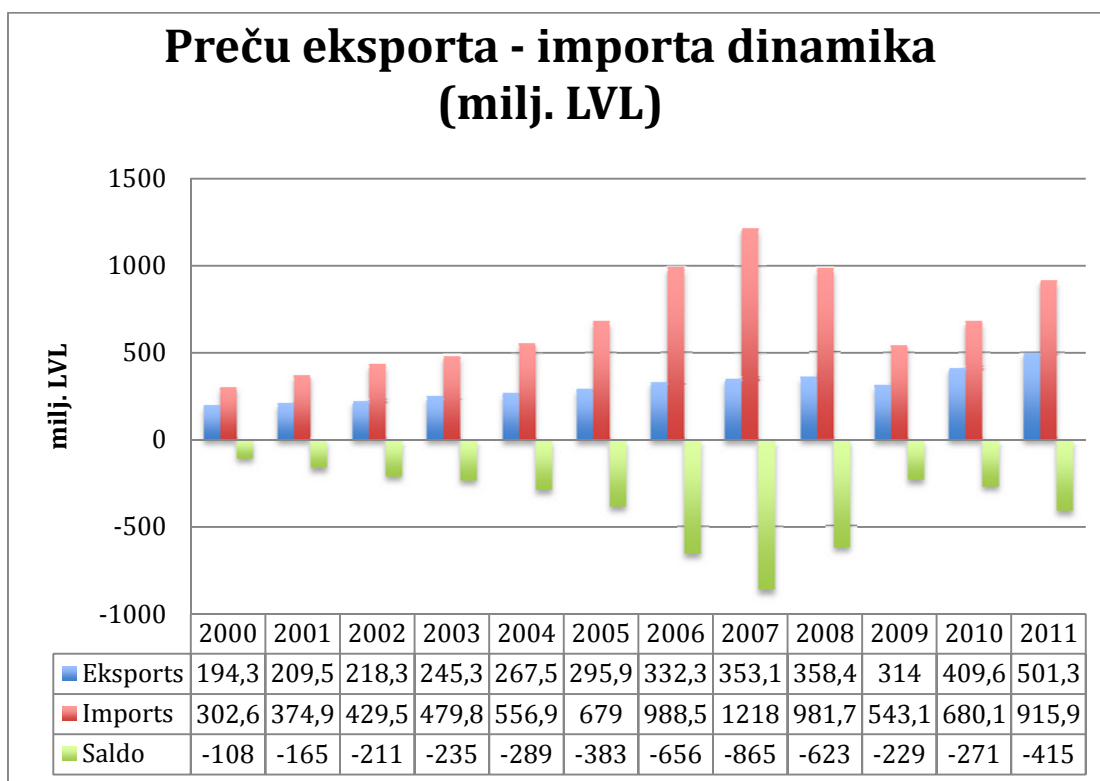
4. LATVIJAS UN VĀCIJAS EKONOMISKO ATTIECĪBU VEICINOŠIE FAKTORI

Šajā nodaļā tiek izskatīta, kādā veidā notiek ekonomiskā mijiedarbība starp Latviju un Vāciju un kādas ir ekonomiskas paplašināšanas perspektīvas.

Vācija ir viena no nozīmīgākajām Latvijas tirdzniecības partnerēm. 2011. gadā Latvija no Vācijas importēja preces 1,3 miljardu eiro apmērā, bet eksports uz Vāciju sasniedza gandrīz 670 miljonus eiro. Vācija ir viena no vadošajām valstīm arī tiešo investīciju ziņā.

Vācijas – Baltijas tirdzniecības kamera Igaunijā, Latvijā un Lietuvā (AHK) nodrošina vācu uzņēmējiem tiešus kontaktus Rīgā. AHK regulāri arī rīko seminārus par dažādām tirgus ekonomikas tēmām. Starp abām valstīm ir noslēgti dažādi divpusējie līgumi – par investīciju aizsardzību un veicināšanu (1993. gada aprīlī), par jūras, gaisa un ceļu satiksmi (1993. gada aprīlī), ka arī izvairīšanos no aplikšanas ar dubultnodokli (1997. gada februārī).

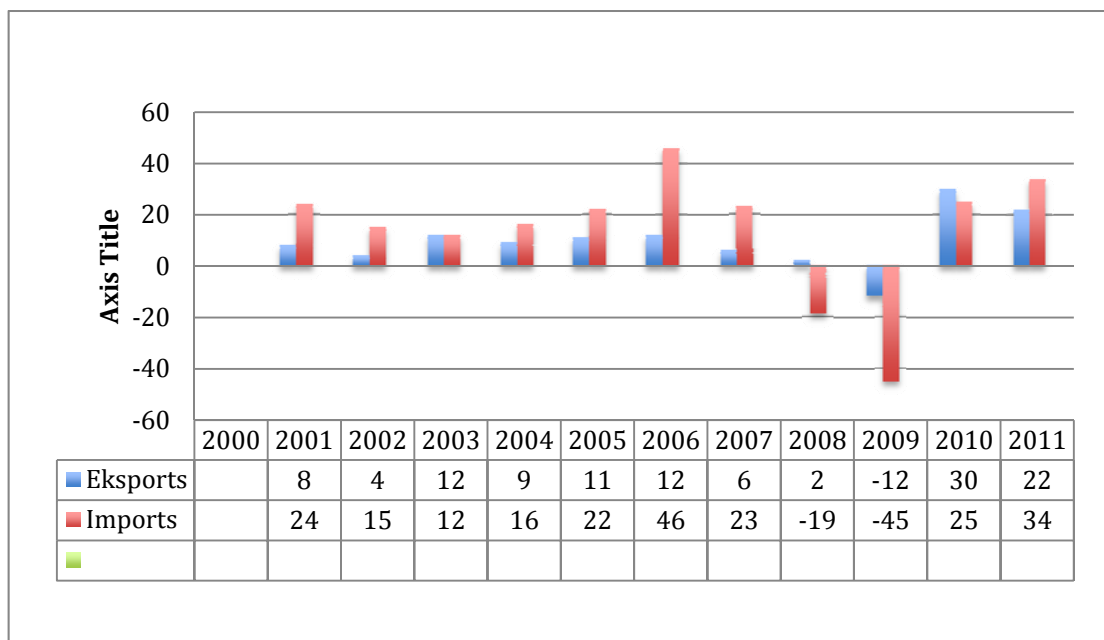
Pēc 4.1. attēla, autors secina, ka 2011. gadā Vācija ierindojas 4. vietā, kā lielākais preču eksporta partneris ar Latviju. Pirms Vācijas atrodas Lietuva, Igaunija un Krievija.

4.1.att. Preču eksporta – importa dinamika (milj. LVL)

Avots: Autora izstrādāts grafiks, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

4.2. attēlā autors izsecina, ka eksports uz Vāciju 2011. gadā sastādīja 501,3 milj. LVL. Tas ir ceturtais lielākais rādītājs pēc Lietuvas, Igaunijas un Krievijas, bet tajā paša laika tas atspoguļojas uz saldo negatīvo pieaugumu.

4.2. att. Procentuālās izmaiņas eksporta un importa

Avots: Autora izstrādāts grafiks, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

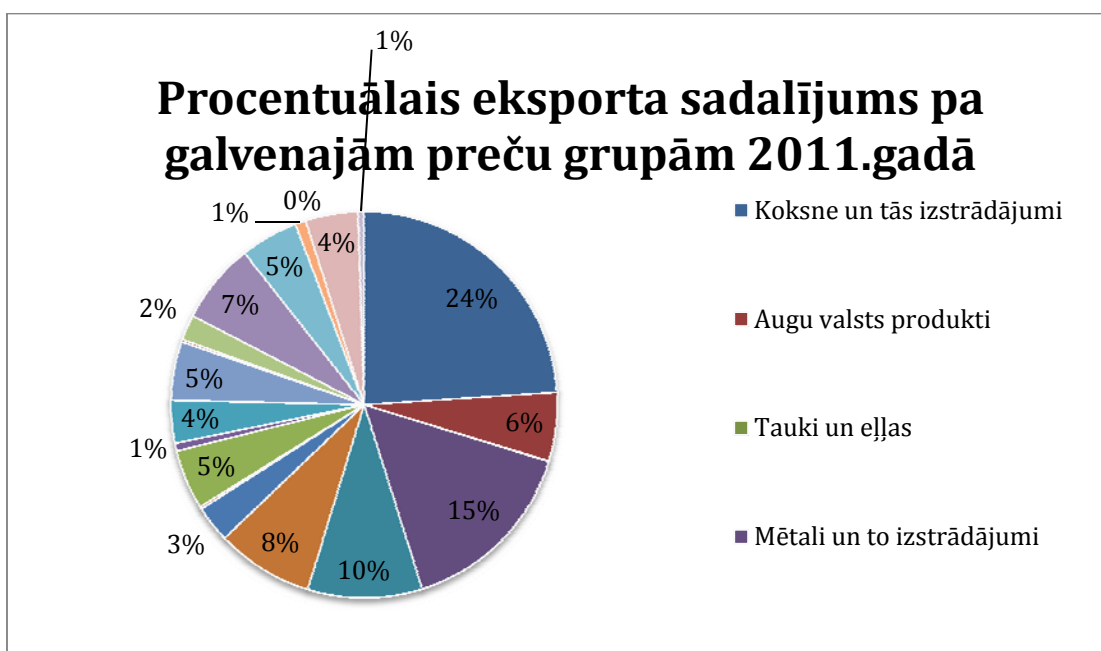
Attēlā 4.2., tiek parādītas eksporta un importa izmaiņas no 2000.gada līdz 2011. gadam procentus. Var redzēt, ka izmaiņas ir viļņveidīgas, bet tendence no 2010. gada līdz 2011. gadam nav strauji pozitīvi izmaiņas, bet līdz ar to, eksportam, un importam notika pieaugums.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
Dzīvnieki un lopkopības produkti	22148	25496	29623	21564	14803	25009	25070
Augu valsts produkti	13579	3213	17936	25181	17678	32066	28762
Tauki un eļļas	13	241	380	471	43	261	234
Pārtikas rūpniecības produkti	3724	8043	8774	9633	11113	11555	10588
Minerālie produkti	8901	10962	14234	15783	17373	18383	24209
Ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru produkcija	3139	3688	8243	17326	12406	15056	40755
Plastmasas un izstrādājumi no tām	3995	6723	7948	8238	5629	11901	15438
Jēlādas, ādas, kažokādas un izstrādājumi no tām	297	506	561	494	514	668	1034
Koksne un tās izstrādājumi	68723	82228	89356	80115	73515	104544	120169
Koksnes papīrmasa; papīrs un kartons	1158	1322	2356	1776	1887	1963	3314
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	34768	29263	19568	14002	14571	14688	17894
Apavi, cepures, lietussargi un citi priekšmeti	985	6	8	165	563	838	62
Akmens, ģipša, cementa, stikla un keramikas izstrādājumi	16981	16269	17380	15799	15209	19413	24534
Dārgakmeņi, pusdārgakmeņi, dārgmetāli	10	72	58	31	14	14	1093
Metāli un to izstrādājumi	48438	74505	63057	60786	31080	55557	77141
Mašīnas un mehānismi; elektriskās iekārtas	28975	26386	22296	25256	30585	25286	33926
Transporta līdzekļi	14881	20424	29033	41390	51205	50004	48048
Optiskās ierīces un aparāti	1252	1174	1411	2985	2085	2963	4492
Ieroči un munīcija	15						
Dažādas rūpniecības preces	23886	21692	20821	17452	13486	18879	22013
Mākslas un antikvārie priekšmeti	29	52	24		185		52
Citi	13		9		46	521	2513

4.3.att. Eksports uz Vāciju pa preču grupām (tūkst. LVL)

Avots: Autora izstrādāts grafiks, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

4.3. attēlā ir preces sadalījums pa preču grupām. Var secināt, ka visvairāk Vācija ieinteresēta pirkt koksni un tās izstrādājumus, metālus un to izstrādājumus un pēc tam – transporta līdzekļus. Savukārt vismazāk ieinteresēta Vācija ir apavu, cepures, lietussargu un citu priekšmetu iegādei, kā arī mākslas un antikvāro priekšmetu iegādei. Tās varētu būt tāpēc, ka Latvija specializējas uz tos preču ražošanu, kā rezultāts, tai ir augsta kvalitāte.

4.5.att. Procentuālais eksporta sadalījums pa galvenajām preču grupām
 Avots: Autora izstrādāts grafiks, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

Pēc 4.5. attēla izveidota grafika, autors secina, ka koksne un tās izstrādājumi, transporta līdzekļi un metāli un to izstrādājumi sastāda lielāku daļu no kopēja eksporta.

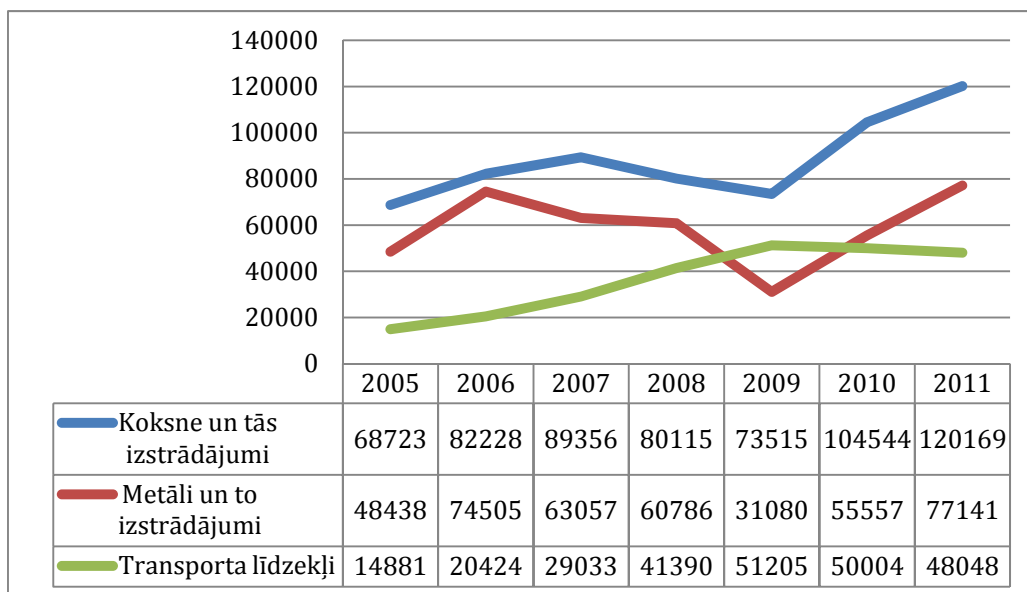
4.1. tabula

Procentuālais eksporta sadalījums pa galvenajām preču grupām

Preču veids	Importa apjoms, milj. latos	Īpatsvars no kopējā importa apjoma
Koksne un tās izstrādājumi	120,169	24%
Metāli un to izstrādājumi	77,141	15%
Transporta līdzekļi	48,048	10%

Avots: Autora izstrādāta tabula, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

4.1. tabulā atspoguļoti dati, kuri atkarīgi katram grupas daudzumam, to procentu sastāvdaļu no kopējam eksportētajām precēm.

4.7.att. Galvenās eksportētas preču grupās izmaiņas periodā no 2005.gada līdz 2011.gadam

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

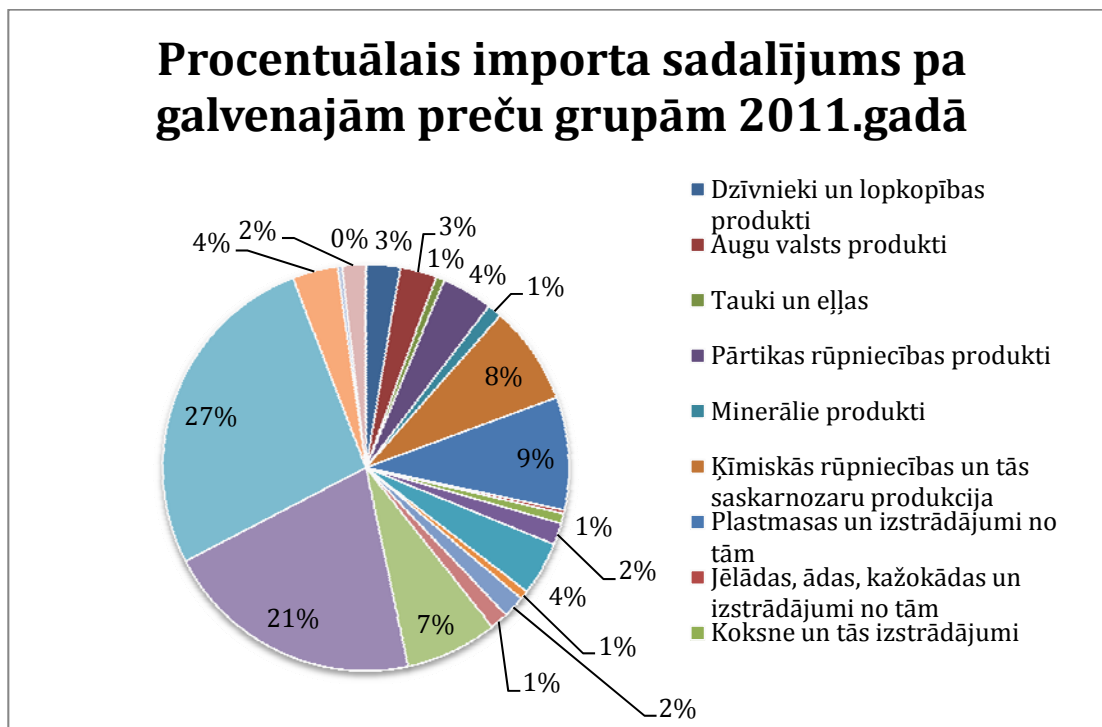
Izskatot prioritātes preču izmaiņas var konstatēt, ka koksne un tās izstrādājumi kā arī metāli un to izstrādājumi 2009. gadā samazināja savu apjomu, bet pēc tam atsāka paaugstināties. Tāpēc var izsecināt, ka kopēja tendence ir pastāvīga augšana.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
Dzīvnieki un lopkopības produkti	13862	13551	17031	25014	24159	22885	24850
Augu valsts produkti	10180	12704	15196	19435	14791	16170	26753
Tauki un eļļas	4220	3733	4811	6249	3670	3250	6216
Pārtikas rūpniecības produkti	33058	37638	41720	38347	39976	34923	37268
Minerālie produkti	4097	5101	6206	6820	7440	7329	10493
Ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru produkcija	50819	64753	74651	88469	69713	67704	72048
Plastmasas un izstrādājumi no tām	41773	51816	58578	51935	42237	70798	82074
Jēlādas, ādas, kažokādas un izstrādājumi no tām	1513	2510	3468	2991	2230	2277	2607
Koksne un tās izstrādājumi	12426	14919	19074	10441	5818	6686	7253
Koksnes papīrmasa; papīrs un kartons	15882	18613	20877	17968	12745	13954	15851
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	33681	38576	39053	36729	33679	34188	39195
Apavi, cepures, lietussargi un citi priekšmeti	3914	5025	7382	8189	6281	6222	6370
Akmens, ģipša, cementa, stikla un keramikas izstrādājumi	14040	21483	24399	18185	11439	12026	16117
Dārgakmeņi, pusdārgakmeņi, dārgmetāli	917	2026	2049	2061	1227	1244	13022
Metāli un to izstrādājumi	55887	71865	83782	69271	36043	51756	67183
Mašīnas un mehānismi; elektriskās iekārtas	193565	250900	310423	237387	119087	145784	189835
Transporta līdzekļi	152389	311198	397120	289448	74662	136122	245169
Optiskās ierīces un aparāti	21592	28408	29394	30601	19175	25901	33004
Ieroči un munīcija	541	4472	3523	4218	6067	3380	3271
Dažādas rūpniecības preces	14648	26301	21856	17895	12543	17321	17026
Mākslas un antikvārie priekšmeti	3	6	12	2	133	185	268
Citi	4	2907	37413				

4.8.att. Imports uz Vāciju pa preču grupām (tūkst. LVL)

Autora izstrādāts, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

4.8. attēlā apkopoti dati par kopējās Latvijas importa apjomu pa preču grupām. 2011. gadā bija importētas preces no Vācijas 915873 tūkst. latu apjomā. No 4.9. attēla, autors secina, ka lielākais apjoms no visām importa precēm aizņem transporta līdzekļi, kā arī mašīnas un mehānismi.

4.8.att. Procentuālais importa sadalījums pa galvenajām preču grupām

Avots: Autores uztaisīja grafiku, balstoties uz "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

Tālāk, 4.9. attēlā, aplūkoti galvenie preču veidi.

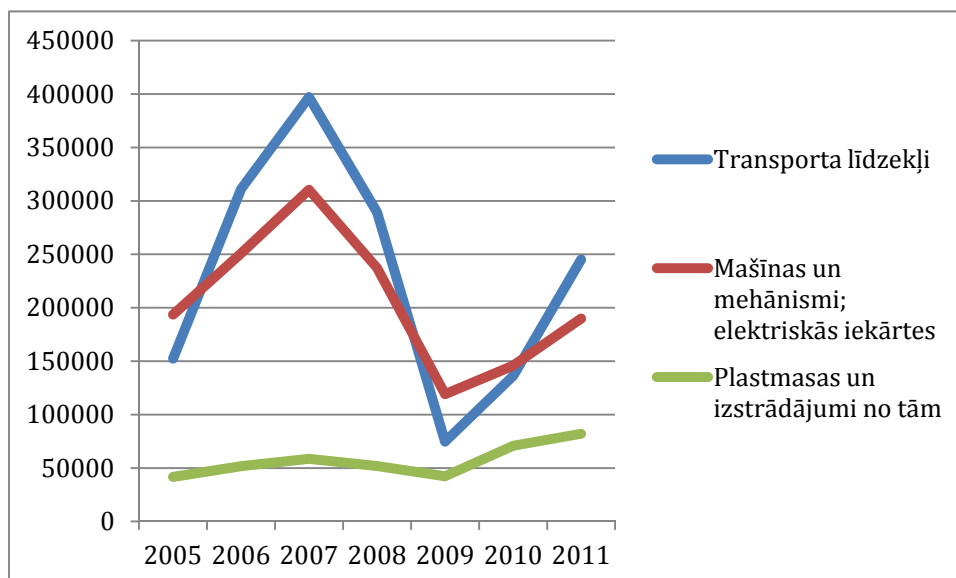
4.2. tabula

Procentuālais importa sadalījums pa galvenajām preču grupām

Avots: Autora izstrādāta tabula, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

Preču veids	Importa apjoms, milj. latos	Īpatsvars no kopējā importa apjoma
Transporta līdzekļi	245,169	27%
Mašīnas un mehānismi; elektriskās iekārtas	189,835	21%
Plastmasas un izstrādājumi no tām	82,074	9%

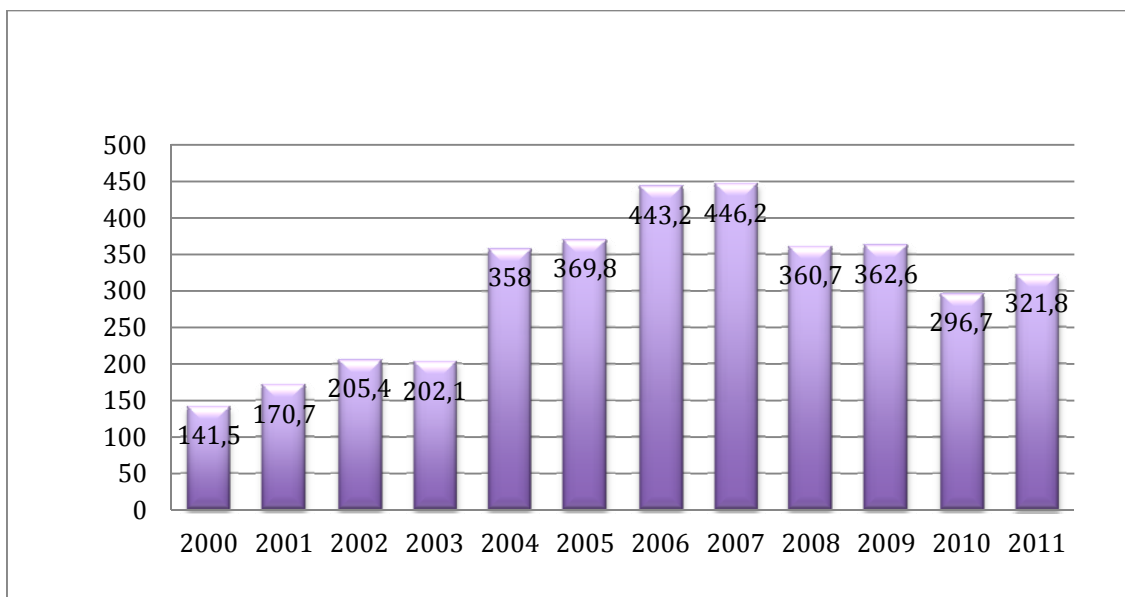
4.8. attēlā izveidotā grafikā izsecinām, ka vispieprasītākās importa preču grupas ir transporta līdzekļi – 27%, mašīnās un mehānismi – 21% , kā arī plastmasas un izstrādājumi no tām – 9% (4.2. tabula)

4.9.att. Galvenās importētas preču grupās izmaiņas periodā no 2005.gada līdz 2011.gadam

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Centrālā statistikas pārvaldes" datiem

No 4.9. attēlā izstrādāta grafika var secināt, ka pieprasījums uz tām precēm, kuras no 2005. gada līdz 2011. gadam bija importētas lielākos daudzumos, 2008.gadā krasi samazinājās, šo lejupslīdi var izskaidrot ar ekonomisko krīzi, īpaši uz transporta līdzekļiem un mašīnas un mehānisma preču grupām, plastmasas un to izstrādājumi nebija pakļauti tik lielajam negatīvajām izmaiņām.

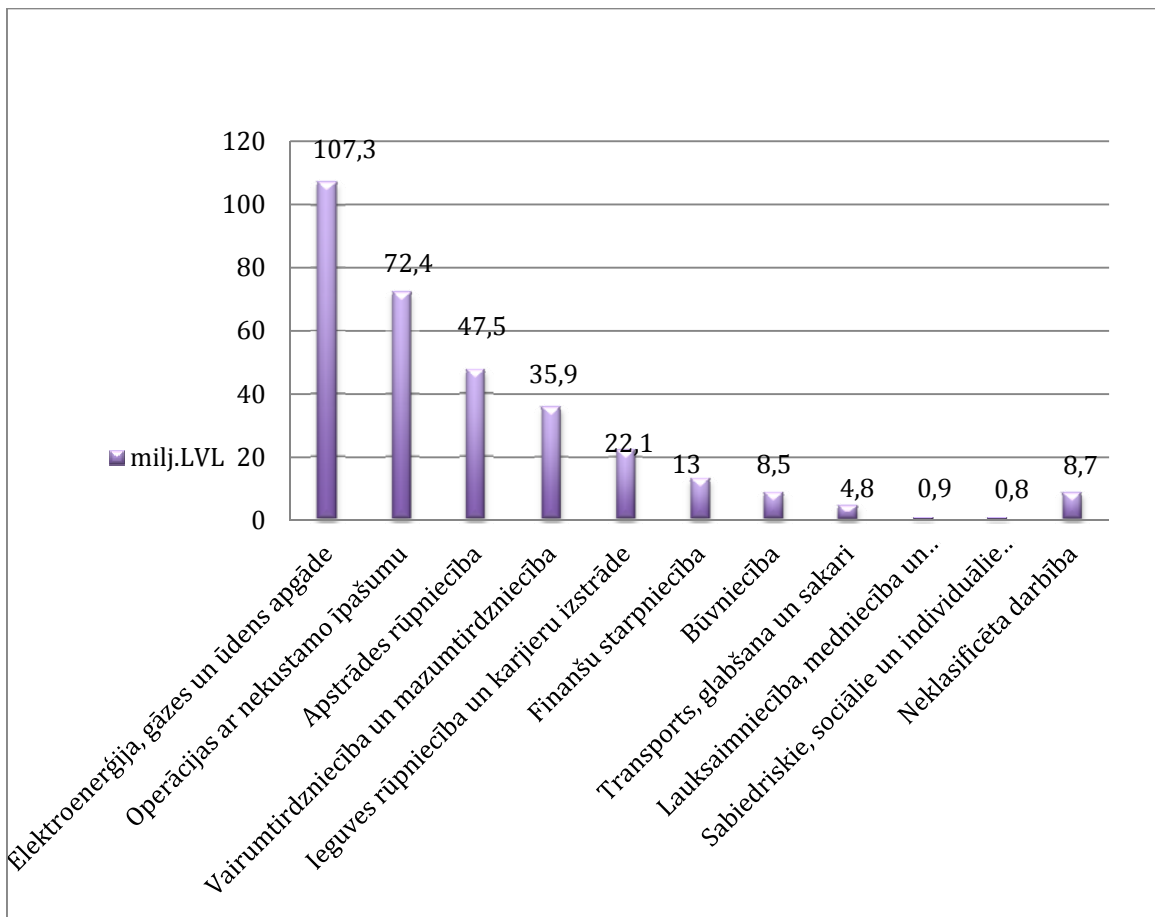

4.10.att. Vācijas izkrātās tiešās investīcijas Latvijā (milj.LVL)

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Latvijas Banka" datiem

Pēc 4.10. attēla statistikas datiem par 2011. gadu, kuri bija paņemti no Latvijas Banka. Vācijas uzkrātās tiešās investīcijas Latvijā bija 321,8 milj. LVL, kuri ir lielāki par 2010. gadā, kad kopējais apjoms bija tikai 296,7 milj. LVL. Grafikā attēlots, ka no 2000.gada notiek pastāvīga investīciju augšana, no 2007. gada bija tendence, kurā gaitā notika investīciju pakāpeniskā lejupslīde, bet 2011. gada atpakaļ sākas situācijas uzlabošana.

Pēc investīciju skaita, Vācija atrodas 6. vietā no visām valstīm, kuri sadarbojas ar Latviju.

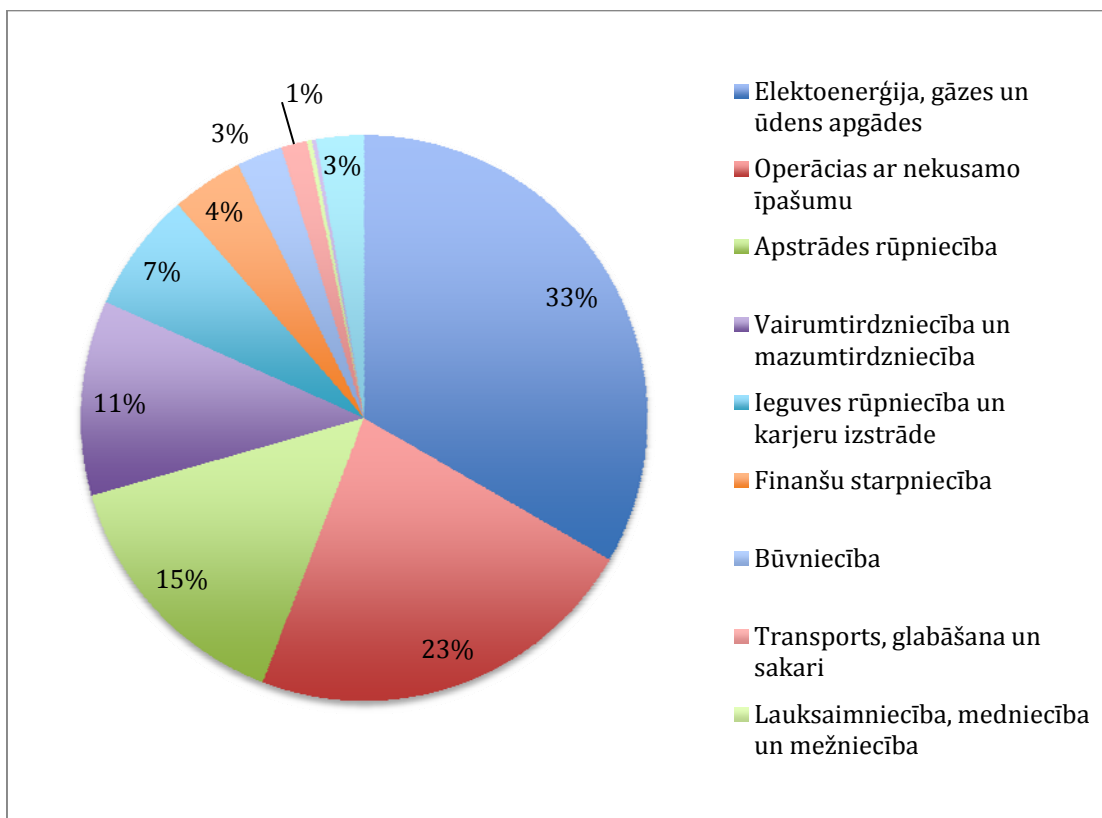

4.11. att. Vācijas uzkrātās tiešās investīcijas Latvijā darbības veidu dalījumā 2011.gada beigās

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Latvijas Banka" datiem

No 4.11. attēlota grafika autors konstatēja, kādas tieši nozares 2011. gadā Vācija redzēja par perspektīvām, lai investēt uz tiem naudu un gūt peļņu.

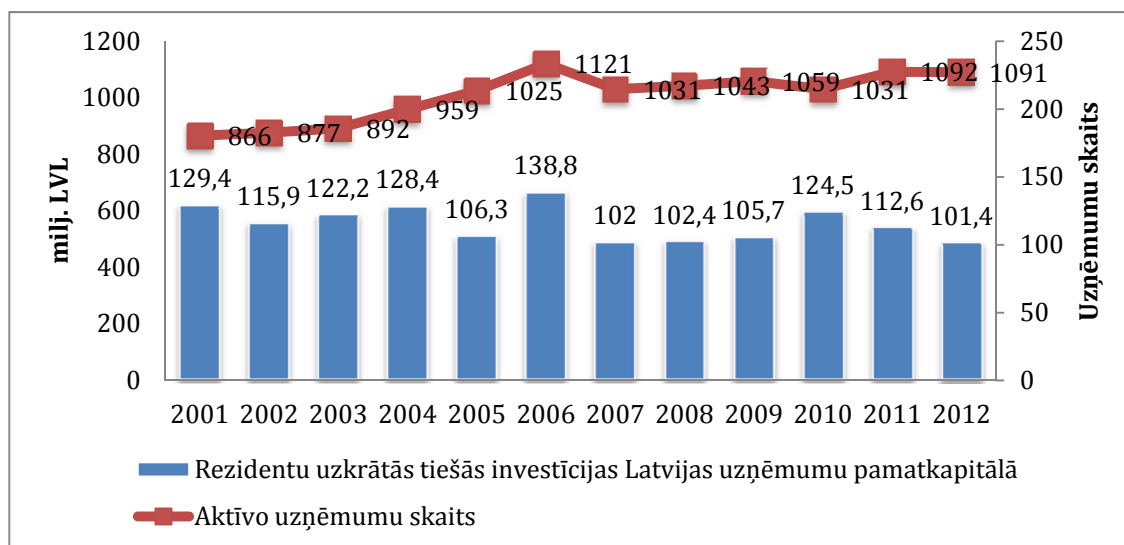
Vispievilcīgākā Vācijai ir elektroenerģija, gāzes un ūdens apgādes, pēc tam seko operācijas ar nekustamo īpašumu, to var paskaidrot ar to, ka Latvijā ir attiecīgi mazas cenas uz nekustamo īpašumu, salīdzinājuma ar citam ES valstīm.

4.12. att. Vācijas uzkrātās tiešas investīcijas Latvijā darbības veidu procentuālā dalījumā 2011. gada beigās

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Latvijas Banka" datiem

4.12. attēlā, autors secina, ka procentuāli sadalās Vācijas tiešās investīcijas Latvijā.

4.13. att. Vācijas uzkrātās tiešas investīcijas Latvijā uzņēmumu pamatkapitālā (milj. LVL)

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Lursoft" datiem

Pēc 4.13. attēla konstatējam, ka Vācijas aktīvie uzņēmumi, kuri investē Latvijā un tiek reģistrēti, ierindojas 13. vietā no kopējo investīciju apjoma, kurš sastāda 101,4 milj. LVL un 1091 aktīvie uzņēmumi.

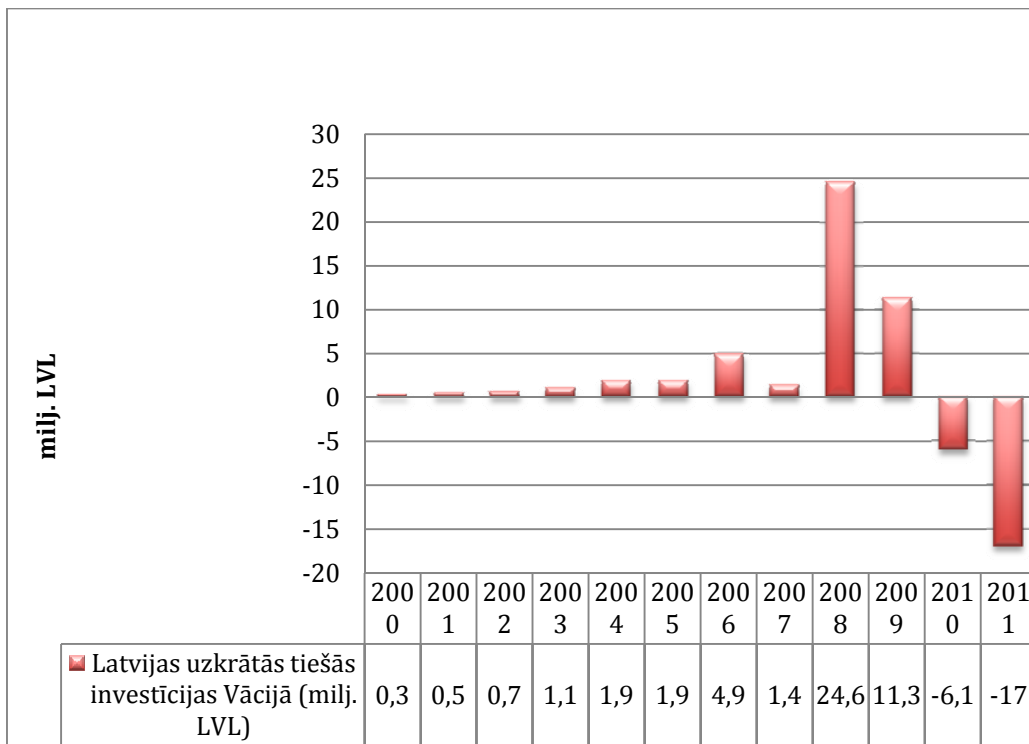
Investors	Latvijas uzņēmums	Nozare
E.ON Ruhrgas International AG	AS „Latvijas Gāze”	Gāzes ražošana, gāzes kurināmā sadale pa gāzes vadiem
Vitruhan Textilglas GmbH	AS „VALMIERAS STIKLA ŠĶIEDRA”	Stikla šķiedras ražošana
P-D Glasseiden GmbH Oschatz		
P-D Management Industries-Technologies GmbH		
ERGO International Aktiengesellschaft	Apdrošināšanas A/S “ERGO Latvija”	Apdrošināšana, izņemot dzīvības apdrošināšanu
Knauf International GmbH	SIA “KNAUF”	Būvniecībai paredzēto ģipša u.c. izstrādājumu ražošana
Ressle Helmut Aloisius	SIA „Holz-Mammut”	Nav norādīts
RETTENMEIER INTERNATIONAL GmbH	SIA “Rettenmeier Baltic Timber”	Koksnes un koka izstrādājumu ražošana
EOP Biodiesel AG	AS „Baltic Holding Company”	Neattīrītu eļļu un tauku ražošana
Dirk Pietzcker KG	SIA „AKG Thermotechnik Lettland”	Detaju un piederumu ražošana mehāniskajiem transportlīdzekļiem
CEKA TEC Beteiligungs GmbH	SIA “MATTHAI”	Ceļu un maģistrāļu būvniecība
Ardagh Metal Packaging Germany GmbH	SIA „Ardagh Metal Packaging Latvia”	Vieglā metāla iepakojuma ražošana
Mecklenburger Hochseefischerei GmbH	SIA „Latvian Fishing Company”	
Heise Media Latvia GmbH	SIA “LT Holding”	Nav norādīts
Merck Holding GmbH	SIA „Merck Serono”	Farmaceutisko izstrādājumu vairumtirdzniecība
Haase Friedrich Segelke	SIA“FRIEDRICH HAASE”	Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība)
	SIA“AGRIKULA”	Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība)
	SIA “Ozolzeme EB”	
	SIA “AGRIKALTE”	Sēkļu apstrāde sējai
Berner SE	SIA “Albert Berner”	Porcelāna, stikla izstrādājumu un tīrīšanas līdzekļu vairumtirdzniecība
BALTIKA Holzindustrie GmbH	SIA “LAMEKO IMPEX”	Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana
Martin Ziegler GmbH	SIA “ZIEGLERA MAŠINBŪVE”	Lauksaimniecības un mežsaimniecības mašīnu ražošana
STRABAG AG	SIA “ŠLOKENBEKA”	Ceļu un maģistrāļu būvniecība
	SIA “LATASFALTS”	Būvniecības mašīnu un iekārtu iznomāšana

4.14. att. Lielākie uzņēmumi ar Vācijas kapitālu Latvijā

Avots: Autora izstrādāts, pēc “Lursoft” datiem

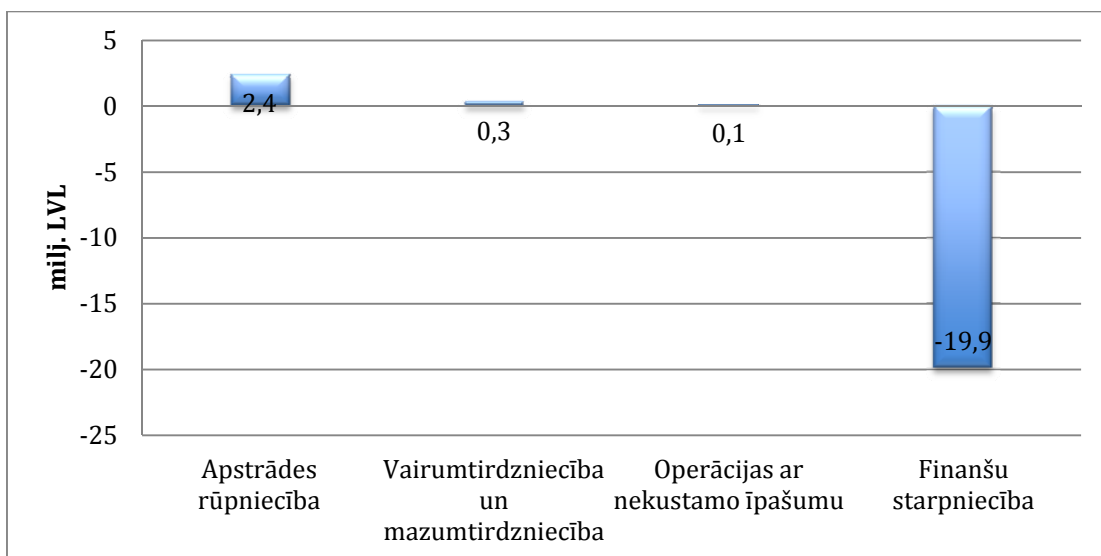
4.14. attēlā izsecinām, ka Latvijā eksistē daudz dažādi uzņēmumi ar Vācijas kapitālu, kuri aizņem daļu no Latvijas tirgus dažādās nozares.

Nozīmīgākie investori ir E.ON Ruhrgas AG, Baltijas Aviācijas Sistēmas (BAS) lidsabiedrībā AirBaltic, Ergo International AG (apdrošināšana), „Gebr. Knauf Verwaltungsgesellschaft“ un „Glasseiden Oschatz GmbH“.Latvijā ir reģistrētas aptuveni 1 000 firmas ar vācu kapitālu, kuras galvenokārt darbojas metālapstrādē, pakalpojumu sektorā un tirdzniecībā.

4.15. att. **Latvijas uzkrātās tiešās investīcijas Vācijā (milj. LVL)**
 Avots: Autora izstrādāts, pēc "Latvijas Banka" datiem

4.15. attēlā var redzēt, ka Latvijas uzkrātās tiešās investīcijas Vācijā, no 2000.gada bija lēna, bet augšanas tendence, (tikai 2007. gadā notika lejupslīde). No 2008.gada līdz 2011.gadam notika pakāpenisks investīciju daudzuma samazinājums.

4.16. att. **Latvijas uzkrātās tiešās investīcijas Vācijā darbības veidu dalījumā 2011. gada beigās (milj. LVL)**

Avots: Autora izstrādāts, pēc "Latvijas Banka" datiem

4.16. attēlā konstatējam, ka Latvijas investīciju daudzums Vācijā ir ļoti mazs.

No 2010. gada līdz 2011.gadam ir redzama tendence, kura parāda, ka apstrādes rūpniecība, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, operācijas ar nekustamo īpašumu ticas pie nulle, tajā laikā finanšu starpniecība jau negatīva izteiksme – 19,8 milj. LVL.

Pēc ekonomiskās krīzes, investīcijas Latvijā ir ievērojami samazinājusies 2008. gadā (-13,6%), 2009.gadā (-37,3%) un 2010.gadā (-19,5%). Jau 2010. gadā kopējais samazinājums bija slikts 1. ceturksnī, tad ieguldījumi bija atkal pastāvīgi augstākas attiecīgi nekā pirms gada.

2011. gadā, EU-komisija cerēja, ka palielinās investīcijas par 9,2% un 2012.gadā turpina augt (12,0%). Īpaši pēdējo gadu balsti parāda jauninājumus un uzlabojumus pašreizējā ekonomikas atveseļošanai vēl visaktuālākā.

Daudz ir atkarīgs tomēr no aizdevumiem bankām. Liels parāds ierobežot ieguldījumiem daudziem uzņēmumiem. Kaut gan valsts parāds, visticamāk, saglabāsies 2011. gada vērtējumā pēc ES-Komisijas ar likmi 48,2% no IKP zemāks nekā daudzās citās ES valstīs, lai gan publiskās finanses strauji pasliktinājās pēdējos gados. Investīcijas, kuri tiek saņemti no ES, un būs pievienoti no 2007. gada līdz 2013. gadam, sastādīja 4,5 miljardus eiro, uz daudziem projektiem. Taču daži pasākumi ir aizkavējušies, jo Latvija ir problēmas sakarā ar saspringto budžeta situāciju, lai nodrošinātu savu finansējuma daļu.

Projekta nosaukums	Investīcijas (€)	Projekta statuss	Piezīme
Pilsēta <i>Highway</i> (30km) uz ziemeļiem no Rīgas, tostarp tilts pār Daugavu	1,5 Miljardus Eiro	Plānošana; būvniecība 2013. gadā	www.notherncorridor.lv
Modernizācija un paplašināšana Rīgas termoelektrostacijas TEC-2	360 Mil. Eiro	Īstenošanu; pabeigta 2014. gadā	Galvenais darbuzņēmējs ir Turcijas kompānija Gama, un jaunā kombinētā siltuma un elektroenerģijas ražošanas bloks (400 MW elektrības un 270 MW siltuma)
Jauns pasažieru termināls Rīgas lidostā	90 Mil. Eiro	Plānošana; būvniecība plānota 2012. gadā	AirBaltic klientiem
Infrastrukturā modernizācija Rīgas lidostā	95 Mil. Euro	Plānošana;	Klients Rīgas lidosta, ES finansējuma līdzekļi, nodrošinot Latvijas valsts un Čen fondi neskaidri
Otro sliežu ceļš Skrīveri - Krustpils un dzelzeļa staciju modernizācija, tilts, kontroles sistēmas	93 Mil. Eiro	Īstenošanu; pabeigta 2013. gadā	Latvijas galvenais darbuzņēmējs konsorcijs (Skonto būve, BMGS, ACB, Binders), ES finansējums, www.ldz.lv
Rīgas brīvostas paplašināšana	288 Mil. Eiro	Plānošana;	<i>Bulk Terminal</i> (ogles, rūdas) tiek būvēts, jaunas eksporta ostas termināls tiks pabeigts 2017 jaunu konteineru termināls 2021
Automaģistrāļu būvniecība	217 Mil. Eiro	Īstenošana;	Rīga-Tīnūži (72km), Ludza-Terehova (33km), ES finansējums
Dzelzeļa modernizācija	205 Mil. Eiro	Plānošana; konkursi, lai ieceltu; pabeigšana līdz 2015	ES finansējums; www.ldz.lv

4.17. att. Galvenie projekti Latvijā

Avots: Pētījumi ar Vācijas Tirdzniecības un investīciju[10]

Pēc tabulas, var konstatēt, kā Vācija ir ieinteresēta tālākajā Latvijas attīstībā un notiek savstarpējas ekonomiskās attiecības paplašināšana. Vācija plāno ieguldīt naudas

infrastrukturai modernizācijai, kā arī jaunus objektus būvniecībai. Vispirms, šīs pārmaiņas ietekme uz eksporta un importa apgrozījuma apjomiem, jo notiek labākas transporta pārvietošanas valstī un ārzemēs. Tas arī piesaista, jaunus tūristus, piemēram, investēšana uz jaunu terminālu Rīgas lidostā.

Kā arī tiek uzlabota, līdz augstākajā līmeni - Rīgas termoelektrostacijas TEC-2.

Stiprās	Nepilnības
<ul style="list-style-type: none"> • Relatīvās algu izmaksas rada gredzenus ar daļēji labu izglītības līmeni (īpaši terciārajā nozarē) • Ģeogrāfiskā atrašanās vieta centra Baltijā • Labas resursus kokapstrādes un pārtikas pārstrādē • Nozīmi loģistikas NVS reģionā, pateicoties kultūras kompetences • Kombinācija Baltijas jūra un lidostas, ceļi un Krievijas sliežu platumu Rīgā 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezūdošo nozīmi dažām nozarēm ar salīdzinoši zemu pievienoto vērtību (kokmateriāli uzņēmumiem, pārtikas uzņēmumi, tekstila uzņēmumi) • Mazs vietējais tirgus • Spēcīga dominance galvaspilsētas reģionos • Tīkla līdzīgu struktūru nozare • Atkarība no starptautiskās ekonomikas svārstības dēļ, piemērojot importa un eksporta orientāciju
Perspektīvas	Riski
<ul style="list-style-type: none"> • Apstiprinājums no konsolidācijas politikas un reformu politikai un valdības ar atkārtotu ievēlēšanu 2010.gada rudenī • ES finansējums resursi, tostarp infrastruktūras attīstībai • Investīcijas tūrismā • Vēl vairāk palielināja pievilcību kā vieta, kurā iekļauta iekšējā investoriem • Enerģijas modernizācija un diversifikācija 	<ul style="list-style-type: none"> • Augsts privātais un valsts parāds • Ēnu ekonomika • Smadzeņu aizplūšana • Strukturālā bezdarba dēļ daļēji novecojuši nodarbošanās • Atkarība no enerģijas importa, galvenokārt no Krievijas

4.18. att. SWOT- analīze

Avots: Pētījumi ar Vācijas Tirdzniecības un investīciju[10]

Pēc SWOT- analīzes, var konkrētāk redzēt, ka Vācija novērtē Latviju.

Tādi faktori, ka ģeogrāfiskā atrašanās vieta Baltijā, labas resursus kokapstrādes un pārtikas pārstrādē ir pievilcīgi Vācijai. Arī to, ka Latvija atrodas netālu no Krievijas dot papildus priekšrocības ekonomikas attīstībai.

No nozīmīgajam nepilnībām var minēt, mazs vietējais tirgus, kurš neizskatās par pievilcīgu, jo vajag daudz ieguldīt, lai attīstīt to, līdz rentabilitātes līmeņa.

Eksports un imports ļoti atkarīgs no Pasauls ekonomiku, tāpēc slikta scenārija attīstība var novest pie ekonomisku recesiju.

Vienā no nozīmīgajam perspektīvam ir investīcijas tūrismā. Valstīm jāatbalsta tūrismā biznesu, jo kā var redzēt pēc datiem, ārzemnieki ieinteresēti tūrismā:

- Tūrisms ir viena no valsts definētajām prioritārajām nozarēm.
- Ar tūrismu saistīto pakalpojumu eksports Latvijā bija 517 milj. EUR jeb aptuveni 3% no IKP (2009. gadā)
- Latvijā darbojās 628 tūristu mītnes (2010. gadā)
- Latvijas viesnīcās un citās tūrisma mītnēs 2010. gadā tika apkalpoti 1.31 milj. cilvēku
- Latviju kā savu galamērķi pārsvarā izvēlas ceļotāji no Lietuvas, Krievijas, Igaunijas, Norvēģijas, Lielbritānijas un Dānijas
- Latvijā darbojās 127 muzeji un to filiāles (2009. gadā)
- Latvijā darbojās 3525 restorāni, bāri un ēdnīcas (2008. gadā) [30]

Riski, kuri var rasties no augta privāts un valsts pārada, ir ekonomikas izaugsmes kavējums, kā arī ēnu ekonomika, ir tie faktori, kas negatīvi ietekme uz investoru piesaistīšanu. Arī par svarīgu faktoru, tiek uzskatīts to, ka Latvijai notiek atkarība no enerģijas importa, galvenokārt no Krievijai, kas samazina Latvijas ekonomikas elastīgumu.

SECINĀJUMI

1. Ārvalstu reālā IKP palielināšanas ietekmē konkrētas valsts eksporta palielināšanos. Savukārt, nacionālās valūtas kursa pieaugums attiecībā pret citu valstu valūtām, samazina preču eksportu. Investīcijas veicina stabilo makroekonomisko vidi un respektīvie pieaug valsts ekonomikās līmenis.
2. Brīva preču, kapitāla un pakalpojumu kustība ES ietvaros lielā mēra ietekmē valstu attīstības līmeni un uzlabo ekonomisko mijiedarbību starp valstīm.
3. Investīcijas spēlē svarīgu lomu valsts tautsaimniecības attīstībai, kā arī veiksmīgai uzņēmējdarbībai. Tiešās investīcijas ir svarīgais faktors, jo tās pozitīvi ietekme uz jaunas darbu vietu izveidošanu, kopumā valsts iedzīvotāju labklājības līmeni, kā arī tekošā konta deficītu. Latvija, kas ļoti strauji attīstās, investīcijas ir ļoti svarīgs faktors ekonomikai. Tiešās investīcijas, kuras nāk no ārvalstīm, pozitīvi ietekmē jaunu vakancu veidošanu un valsts kopējais iedzīvotāju labklājības paaugstināšanu.
4. Ekonomiskā situācija pasaulē ir saasināta (viens no faktoriem, strauja naftas cenu paaugstināšana), un tā var atkārtoties globāla krīze. Ja notiek šajā scenārijā realizācija, tas arī negatīvi ietekme uz Latvijas ekonomiku, un sākas recesija, bet ir jau zināms, ka Latvija būs mazāk pakļauta krīzei, jo ekonomika dotajā brīdī ir vairāk sabalansēta, un kā rezultātā, tautsaimniecība daudz stabilāk reaģē un negatīvajam izmaiņām.
5. Latvijas sadarbība ar Vāciju rāda pozitīvas izmaiņas no 2000. gada līdz 2011. gadam, jo notiek eksporta apjomu palielināšana, bet tajā pašā laikā – importa samazināšana.
6. Pēc SWOT analīzes ģeogrāfiskā atrašanās vieta centra Baltijā, labas resursus kokapstrādes un pārtikas pārstrāde veicina Vācijas ieinteresētību Latvijas ekonomikā.
7. Balstoties uz to, ka Vācijai pieder liels uzņēmumu skaits Latvijā atkārtotas recesijas gadījumā Latvijā turpināsies investīciju plūsma no Vācijas puses.
8. Pēc analīzes vācu investīcijas, lielākoties nonāk Rīgā un tās rajonā, nevis attālinātos reģionos. Investē centra jāizdara tos reģionus daudz pievilcīgāk investīciju piesaistīšanai.

PRIEKŠLIKUMI

1. Latvijai jāstiprina ekonomiskās attiecības ar galvenajiem partneriem, tajā skaita arī Vāciju, jo ar lielu varbūtību var teikt, ka notiks ekonomiska recesija un sakari ar Vāciju kalpos kā liels atbalsts ekonomikas stabilitātes atjaunošanā.
2. Augsts privātais un valsts parāds, ēnu ekonomika, atkarība no enerģijas importa var atstāt negatīvu ietekmi uz investīcijām, tāpēc valstīm, jāpievērš īpašu uzmanību šo jautājumu risināšanai, lai nostiprinātu un uzlabotu ekonomiskos tendences.
3. Politiskais „caurspīdīgums” piesaista investorus mazināta riska dēļ. Tādi faktori, kā korupcija, valsts nodokļu politika, kā arī politiskā nestabilitāte, negatīvā ietekme uz investīciju piesaistīšanu. Jāizveido tādā sistēma, kas atvieglo nodokļu nomaksu industriāliem uzņēmumiem.
4. Lai uzlabot Vācu investīciju piesaisti visā Latvijā, Latvijai jāattīsta infrastruktūra un uzņēmējdarbības politika ne tikai Rīgā un tās apkārtnē, bet arī attālinātos reģionos.
5. Lai uzņēmums labi attīstītos, to jānodrošina ar kvalificētu darbaspēku. Latvijai jāinvestē vairāk naudas, lai nodrošināt darbaspēku kvalifikācijas uzlabošanu vajadzīga līmeni, kā arī ierobežot darbaspēka aizbraukšanu strādāt ārzemes.
6. Lai palielinātu investīciju daudzumu Latvijā, jāsamazina inflācijas līmeni, kas negatīvi ietekme jaunu investoru piesaistīšanu valstī.
7. Lai saglabātu kvalificētu darbaspēku un IKP pieaugumu valstī, ir jāisteno līdzīga programma Vācijai, kur, ar valsts palīdzību tiek daļēji subsidēts darbinieku atalgojums krīzes periodos un uzņēmumi ir spējīgi saglabāt esošo nodarbināto skaitu.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Raksti grāmatās

1. **Birziņš, A.**, Kopējā tirgus darbība.
No: Kas Latvijas Uzņēmumiem jāzina par Eiropas Savienību?
Rīga: Eiropas Kustība Latvijā, 2002, 2003, 310.lpp
2. **Oļevskis, G.**, Ārpustarifu tirdzniecības ierobežojumi.
No: Starptautiskā ekonomika. Rīga, 2004, 188.lpp
3. **Libremanis, G.**, Preču eksports, Imports.
No: Starptautiskie ekonomiski sakari un Latvija. Rīga 220.lpp
4. **Dunška, M.**, Eiropas Savienības vienotā tirgus sistēma.
No: Eiropas Savienības ekonomikas pamati. Banka Augstskola. Rīga 92.lpp
5. **Krastiņš, O.**, Latvijas valsts investīciju dinamika un struktūra.
No: Statistikas un pārvaldes problēmas 2005. Rīga, 2005, 203.lpp
6. **Bikse, V.**, Starptautiskie ekonomiskie sakari.
No: Ekonomikas teorijas pamatprincipi. Rīga, 2007, 454.lpp
7. **Leonoviča, L.**, Investīcijas būtība.
No: Uzņēmējdarbība un investīcijas., Rīga, 2005, 118.lpp

2. Konferenču tēzes, nolikumi un publikācijas

8. **Phare-Biznesa atbalsta programma.** *Iekšējie tirgi: Brīvā preču kustība, Muitas savienība, 3.-4.lpp*
9. **Eiropas Savienības padome.** Ceļā uz aktu par vienoto tirgu.
Par augsti konkurētspējīgu tirgus sociālo ekonomiku.
Briselē, 2010, 6.lpp
10. **Wirtschaftstrends Lettland.** Gemany Trade & Invest, 2011, 6.-7. S.

3. Elektroniskie informācijas avoti

11. Vācijas ekonomika nostājusies uz abām kājām[tiešsaiste] – [atsauce 22.10.2010.].
Pieejams: <http://www.biznesam.de/modules.php?name=News&file=article&sid=270>
12. Ārējās tirdzniecības dati martā – ekonomika joprojām elastīga, sīksta[tiešsaiste] – [atsauce 11.05.2012.].

- Pieejams: <http://www.makroekonomika.lv/category/tags/eksports-0>
13. Visiem vienādas iespējas[tiešsaiste] –
Pieejams: http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/equal_opportunities_lv.cfm
 14. „Eirožargons„ [tiešsaiste] –
Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/brussels/zargons/?print=on>
 15. Ekonomiskās krīzes cēloņu un iespējamo risinājumu apskats[tiešsaiste] – [atsauce 08.12.2010.]. Pieejams: <http://lat.biztimes.lv/ekonomiskas-krizes-celonu-un-iespejamo-risinajumu-apskats/>
 16. Par EEZ[tiešsaiste] –
Pieejams: http://www.norvegija.lv/News_and_events/eeagrants/About/
 17. Brīvības kapitāla kustības priekšrocības un ierobežojumi[tiešsaiste] – [atsauce 21.07.2003.]. Pieejams: <http://www.diena.lv/arhivs/brivas-kapitala-kustibas-prieksrcibas-un-ierobejojumi-11728946>
 18. Brīva pakalpojumu aprīte[tiešsaiste] – [atsauce 21.07.2003.].
Pieejams: <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/latvian/C44/49/>
 19. „Мы все сидим в одной лодке„ – [atsauce 08.10.2010.].
Pieejams: <http://www.telegraf.lv/news/posol-germanii-v-latvii-my-vse-plyvem-v-odnoi-lodke>
 20. EM: EK rosinātie darbības virzieni vienotā tirgus attīstībai sekmēs Latvijas ekonomisko izaugsmi[tiešsaiste] – [atsauce 15.04.2011.].
Pieejams: <http://em.gov.lv/em/2nd/?id=31586&cat=621>
 21. Еврокомиссия признала повторную рецессию еврозоны[tiešsaiste] – [atsauce 06.03.2012.]. Pieejams: <http://lenta.ru/news/2012/03/06/recession/>
 22. Италия и Нидерланды вновь вступили в рецессию[tiešsaiste] – [atsauce 15.02.2012.]. Pieejams: <http://lenta.ru/news/2012/02/15/recession/>
 23. Kas mainās importa režīmā[tiešsaiste].
Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/eu/3986/3989/>
 24. Europäischer Binnenmarkt[tiešsaiste] Pieejams: <http://manalex.de/d/europaeischer-binnenmarkt/europaeischer-binnenmarkt.php>
 25. Brīvā veikt uzņēmējdarbību, brīvību sniegt pakalpojumus un diplomu savstarpēja atzīšana[tiešsaiste]
Pieejams: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/market/article_7193_lv.htm
 26. Attiecības ekonomikas jomā[tiešsaiste]
Pieejams: http://www.riga.diplo.de/Vertretung/riga/lv/03/Bilaterale_Beziehungen/Bilaterale_Beziehungen.html
 27. Brīvā preču kustība[tiešsaiste] Pieejams: <http://logince.org/file/6795/libery>
 28. Latvijas Bankas prezidenta preses conference kustība[tiešsaiste]
Pieejams: <http://www.bank.lv/presei/preses-konferences/19012012-latvijas-bankas-prezidenta-preses-konference?pop=1&tmpl=component>
 29. Latvijas Banka samazina šī gada IKP prognozi līdz 1,3%; inflāciju paredz 2,4% [tiešsaiste] Pieejams: <http://business.delfi.lv/viedokli/latvijas-banka-samazina-si-gada-ikp-prognozi-lidz-13-inflaciju-paredz-24.d?id=42067376>
 30. Tūrisms atgūstas no krīzes ietekmes [tiešsaiste]
Pieejams: <http://balticexport.com/?article=turisms-atgustas-no-krizes-ietekmes&lang=lv>

Bakalaura darbs „**Latvijas un Vācijas ekonomisko sadarbību tendences**” izstrādāts
LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Daniils Sudosa _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Zin. darba vadītājs: Lekt. Irina Bausova _____

Recenzents: Dr. oec., prof. B. Sloka _____

Darbs iesniegts ESVTM katedrā _____

Metodiķe: Zanda Nilendere _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē
prot. Nr. _____, **vērtējums:** _____

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sekretārs: lekt. M. Danusēvičs